

VILNIS

LIBRARY

FEB 15 1983

LIETUVIŲ LIAUDIES LAIKRAŠTIS
LITHUANIAN NEWSPAPER
3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608
Telefonas: [312] 842-7325

VOLUME LXIII Nr. 3

KETVIRTADIENIS, VASARIO [FEBRUARY] 3, 1983

KAINA 25 c.

KASDIEN

**BŪTŲ LYGIAI TAIP
PRAŠOSI KLAUSIMAS
PRADEDA KARTOTIS
RAGINA LAUKTI, BET...**

Vis dažniau ir dažniau girdisi žmones šnekantis, kad "atėjo blogi laikai". Jeigu dar nėra taip blogi, kokie buvo Didžiosios depresijos metais, tai dėka, kad per penkiasdešimt metų darbininkai išsikovojo šiek tiek tokias socialines programas. Nors prez. Reaganas tas programos apkarpinėja, bet vis dėlto yra šiek tiek tokios nedarbo kompensacijos, socialinio aprūpinimo pašalpos, maisto talonai... O kas būtų, jeigu visko nebūtų? Būtų lygiai taip, kaip buvo per depresiją.

Vis labiau prašosi klausimas, ar Amerika bėra Amerika, kai šalyje 12 milijonų bedarbių, virš trys milijonai benamių, kai bankai už "morgičius" tūkstančiams žmonių atima namus, iš varžytynių parduvinėja farmas, teismai užversti bankrutavimų bylomis.

Tiesa, Amerika dar tebėra Amerika tiems, kurie turi gerus darbus bei tarnybas ir tesirūpina savo pilvu. O labiausia Amerika yra Amerika monopolinėms korporacijoms bei didžiojo kapitalo bizniam. Tačiau pilkajai liaudžiai ir daugmilijoninei varguomenės armijai Amerika darosi pamotė. Vis daugiau žmonių nebegalvoja apie geresnį rytojų, džiaugiasi tik, kad dar gali egzistuoti.

Veteranų Administracijos vienas viršininkų pranešė, kad Čikagoje ir apylinkėje balandžio 30 dieną daugiau kaip 450 karo veteranų praras savo namus, nebegali išsimokėti paskolų už "morgičius". Netgi jau skelbiama (žiūr. "Sun-Times" sausio 13 d.) kur ir už kiek tokių namų yra parduodama.

Nėra abejonės, kad kituose didesniuose miestuose irgi tas pats darosi. Ypač skandalingai iš varžytynių parduvinėjamos farmos. Kai kur fermeriai susiorganizavę antstolius išveja ir neleidžia kaimyno farmos parduoti.

Pradedama kartotis, kas dėjosi per Didžiąją depresiją.

Sausio 11 dienos laidoje "Sun-Times" laikraščio vienas puslapis išėjo su antrašte: "Layoffs: here, there, everywhere..." Išties, Caterpillar ruošiasi papildomai paleisti 1,000 darbininkų, Armco—2,200, Eastman Kodak Co.—1,100... Kongresinės biudžeto tarnybos direktorius Alice M. Rivlin sako, "nors recesija ir pradės atslūgti, bet nedarbas iki 1984 metų iki mažiau 10 procentų lygio nenukris". Tolygių aliarmuojančių žinių apie nedarbą jau pilna ir didžiojoje komercinėje spaudoje.

Koks nedarbas, pavyzdžiui gali būti ir Čikagos merės Byrne pa-

PANEVĖZYJE—AUDĖJŲ DIENA

Nugalėtojų rikiuotėje pirmajame plane—verpėjų verpėja panevėzietė Valentina Vrubliauskienė, audėja vilnietė Klementina Gudonytė, mezgėjų mezgėja vilnietė Ona Jarmulavičienė.

Trečią kartą mieste prie Nevėžio surengta Audėjų diena. Kas penkeri metai į miesto Sporto rūmus sukviečiami geriausi respublikos šio amato meistrai, kad pademonstruotų savo nesenstantį meną.

Keturioliktoje respublikos amatų dienoje—teatralizuotoje audėjų ir verpėjų varžybų šventėje dalyvavo 130 meistrų. Savo sugebėjimus jie pademonstravo aštuoniolikoje įvairiausių rungčių.

Rengėjai surado ir pakvietė į šventę keletą šeimų, kuriose audėjų amatas pereina iš kartos į kartą.

skelbimas, kad miesto valdžia laikinam darbui samdys 3,800 darbininkų. Bedarbių šiems darbams prisistatė daugiau kaip 20 tūkstančių. O prez. Reaganas vis ragina laukti, kentėti, nes nedarbas pradės mažėti. Kada? ...

Yra konstatuota, kad Amerikoje yra tiek automobilių, kad į juos susėdę gali išvažiuoti iš Amerikos visi šalies gyventojai. Tačiau ženklai rodo, jog gali ateiti laikas, kad nebegalės visi išvažiuoti.

Detroito automobilių pramonės bosai sako, jog tokių prastų metų automobilių biznui nebuvo per 21 metus. 1982 metais teparduota tik truputį daugiau, negu buvo parduota 1963 metais, 6,5 procento mažiau negu 1981 metais ir t. t.

Gyventojų šalyje gausėja, o automobilių mažėja. Didžiavimuisi, kad visi gali automobiliais išvažiuoti, galas nebe už kalnų, jeigu krašto ūkio sukliurimui pataisyti nerandama recepto.

Baigiant, žodis kitas apie laikraščio reikalus. Svarbiausia pranešti, kad vėjus prenumeratams atnaujinti baigėsi vasario 1 d. Suvestinėse vartininkų darbo rezultatai bus skelbiami dar ir tų vartininkų, kurie savo laimėjimus atsiųs pirm vasario 5 d.

Didžiausius aciu vartininkams, taipgi skaitytojams, atsinaujinusiems prenumeratams per vartininkus bei per raštinę.

S. J. Jokubka

Ziūrovai turėjo progos išvysti rokiškiškių Pipinių, šiauliečių Dundulių, kaunietės A. Grybauskienės ir jos keturių kartų atžalų šeimas. Radviliškietė audėja B. Samulionienė į šventę atkeliavo su savo moksleivėmis dailės ratelio lankytojoms.

Audėjų dienos proga buvo surengta liaudies meno paroda, veikė gaminių ekspozicijos "Lino" susivienijimo ir "Tulpės" suvenyrų įmonėse, šventėje dainavo ir šoko Vilniaus valstybinio V. Kapsuko universiteto etnografinis ansamblis "Ratilio". Visus žavėjo liaudies dainų atlikėja Veronika Pavilionienė, grojo Panevėžio stiklo fabriko kaimo kapela ir pučiamųjų orkestras "Garsas", pasaką pasekė anksčiau pasakorė Elena Juzėnienė.

Šioje šventėje audėjų audėja paskelbta vilnietė liaudies meistrė Klementina Gudonytė, verpėjų verpėja—panevėzietė Valentina Vrubliauskienė, mezgėjų mezgėja—vilnietė Ona Jarmulavičienė.

Stačiai baisu, kas dedasi Gvatemaloj

Prieš teroro ir represijų režimą kovoją Gvatemalos nacionalinės revoliucinės vienybės sąjungos patriotai. Su ginklu rankoje jie kaunasi prieš diktatoriaus Rioso Montos baudėjus, kuriuos apmokė Amerikos kariniai patarėjai. Šioje Gvatemalos liaudies kovoje aktyviai dalyvauja ir moterys. Viena jų—Gvatemalos patriotinės vienybės komiteto vadovybės narė Rigoberta Menčū. Ji papasakojo žurnalistams apie žvėriškumus, kareivių piktadarybes prieš taikius gyventojus, apie tai, kodėl ji nusprendė paimti į rankas ginklą.

Rigobertos tėvas buvo vienas tų, kurie naiviai mėgino prašyti sostinėje apginti jo kaimo valstiečius nuo vietinių žemvaldžių savivalės. O pasiekė tai, kad atsidūrė už grotų. Išėjė iš kalėjimo, jo draugai ir jis nutarė surengti protesto prieš beteisiską valstiečių padėtį demon-

straciją. Juos vėl sučiupo, apliejo benzinu ir sudegino tiesiog vienoje sostinės gatvių.

Jaunesnįjį Rigobertos brolių suėmė vien už tai, kad jis vadovavo valstiečių kooperatyvui. Jį ir dar keletą valstiečių aktyvistų apkaltino "slepiančiais partizanus". Suimtuosius ilgai kankino. Jiems nulupo nagus, nuplovė liežuvius, badė pėdas virvais, degino nugaras įkaitintais geležiniais strypais. Paskui atvežė į kaimą, suvarė gyventojus iš visos apygardos stebėti mirties bausmes. Patriotus apliejo benzinu ir sudegino. Kapitonas įsakė kareiviams šaukti: "Tegyvuoją armiją! Tegyvuoją prezidentą!" Mes kone praradome protą, stebėdami šį vaizdą, su ašaromis akyse pasakoja Rigoberta.

Jos motiną taip pat nužudė. Kankino reikalaujant pasakyti, kur slepiasi partizanai. Paskui plūstančią krauju nuvežė į mišką specialiai tam, kad žaizdose užsi-veistų vabzdžių lervos. Kareiviai nieko neleido prie bėgėdės moters, ir ji mirė baisiose kančiose.

Paskui visi Rigobertos kaimynai buvo nužudyti, žuvo ir aplinkinių kaimų gyventojai. Tik nedaugeliui, tarp jų ir Rigobertai, pavyko išsigelbėti. Dangstydamiesi "kova prieš partizanus", baudėjai žudo gyventojus tų kaimų, kur, jų spėjimu, patriotai gali susilaukti pagalbos.

Bet kurį žmogų, įtartą simpatijomis revoliuciniam judėjimui, šaudo be teismo ir tardymo. Miestuose kultūros veikėjų, žurnalistų, studentų žudynės ir pagrobimai tapo įprastu reiškiniu. Kiekvienas, išreiškęs bent mažiausią protestą prieš esamą tvarką, gali sumokėti gyvybę.

— Nelaukiau, kol kareiviai ateis ir šaudys mane,—sako Gvatemalos patriotė.—Nusprendžiau kovoti prieš diktatūrą su ginklu rankose. Aš grumsiuos prieš neteisę, kad mūsų žemėje nebūtų liejamas nekaltų žmonių kraujas. Mano jaunesnės seserys pasekė mano pavyzdžiui. Dabar jos ranka rankon su vyrais kaunasi Gvatemalos nacionalinės revoliucinės sąjungos būriuose.

Igoris Pšeničnikovas

SOCIALISTINĖJE ETIOPIJOJE

Kavos plantacijų plotai Etiopijoje per pastaruosius ketverius metus padidėjo 1800 hektarų. Daugiau kaip 2,5 tūkstančio hektarų plote atnaujinti kavos medelių sodiniai.

Tai daroma pagal valstybinį planą. Valstiečiai tvarko ir nuosavą žemę. Jie įdirbo naujus sklypus ir atnaujino sodinius dviejų tūkstančių plote. Kavos produkcijai gabenti pietinėse ir pietvakarių provincijose nutiesta 170 kilometrų kelių. Pastatyta 16 sandėlių valstiečių kooperatyvų produkcijai laikyti.

Per pastaruosius ketverius metus numatyta įkurti naujas plantacijas ir atnaujinti sodinius dar 17 tūkstančių hektarų plote.

VILNIS

Lithuanian Peoples' Bi-weekly [659-780]

Published bi-weekly, Thursday, except when preceded by a Holiday, by the Workers Publishing Association, Inc.
Subscription rates in United States: one year \$10.00, six months \$5.50; Chicago \$12.00, 6 months \$6.50; Canada \$15.00, 6 months \$8.00; foreign countries \$15.00, 6 months \$8.00.

POSTMASTER: Send address changes to the
VILNIS—3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608 Phone 842-7325

Second-class postage paid at Chicago, Illinois (U.S.P.S. 659-780)

Vašingtonui nekaip su Vakarų Europa

Prancūzijos prez. F. Miteranas jau ne kartą nedviprasmiškai pareiškė Baltųjų rūmų atstovams, kad Prancūzija neleis kitai valstybei nurodinėti, kaip kuriuo atveju elgtis. Kitaip tariant, įkyriems svečiams draudžiama šeiminkauti svetimoje virtuvėje, kaišioti nosį į puodus.

Pagal Vašingtono planus tiek Prancūzija, tiek kitos Vakarų Europos šalys turėtų klausyti jo nurodymų ir, pavyzdžiui, pakeisti Rytų ir Vakarų prekybinių-ekonominių santykių politiką. Tačiau vienam bandant savanaukiškais tikslais perrėkti kitus ir tuo baigti diskusijas,—toli gražu iki sutarimo, ir ne tik ekonominiams, Rytų ir Vakarų prekybos klausimais. Vakarų santarvės vaza yra suskilinėjusi.

Praeitų metų lapkričio pabaigoje į Ženevą susirinke 88 šalių prekybos ministrai dėl tarifų ir prekybos (GATT) taip ir nesutarė dėl paliaubų. Jie buvo priversti pripažinti, kad prekybos karas Vakaruose vis labiau stiprėja. Nuo pat derybų pradžios tarp gausios Jungtinių Valstijų ir Vakarų Europos šalių delegacijų užvirė pikti ginčai, dažnai lydimi grasinimų, rašo bulgarų laikraštis "Rabotničesko delo".

Po pasitarimo Ženevoje jo dalyviai bandė lyg ir šypsotis, atseit, ne taip jau viskas blogai. Tačiau nespėjo visi ministrai grįžti į namus, o Europos ekonominės bendrijos atstovai pareiškė, kad nenusileis Jungtinių Valstijų spaudimui ir teiks subsidijas eksportuojamai savo žemės ūkio produkcijai.

Kaip teikia apžvalgininkai, šis Bendrosios rinkos pareiškimas yra antras rimtas Vašingtono pralaimėjimas per trumpą laiką (pirmasis—embargo dujotiekiai Sibiras-Vakarų Europa žlugimas). Senojo ir Naujojo pasaulio ginčai tik silpnina Vakarų stovyklą. Paryžius, Bona, kitos sostinės pasipiktino R. Reagano administracijos grubumu, noru jėga dalį JAV problemų perkelti ant sąjungininkų pečių.

Aišku, kapitalistinio pasaulio problemos ir nesutarimai dar nereikia, kad Vakarų Europa realiai vertina padėtį, atmets Vašingtono pasiūlymus. Pranešime iš Paryžiaus sakoma ir tai, jog Prancūzija pritarė NATO nutarimui dislokuoti Vakarų Europoje naujas JAV vidutinio veikimo nuotolio branduolines raketas.

Taikus be karų sambūvis yra galimas

Per 35 metus Amerikos reakcinių jėgų užtarėjai visais balsais be perstojo šaukia, kad "negalima pasitikėti Tarybų Sąjunga", ji yra mūsų priešas, prieš ją reikia ginkluotis. Tarybų Sąjunga matydama, kaip prieš ją Amerika ginkluojasi, taip pat negali pasitikėti Vašingtonu, irgi ginkluojasi. Ir viso to pasėkos, arsenaluose prisikrovė branduolinių bombų, visokiausių viena už kitą tobulesnių raketų, bombonešių ir šiaip visokiausių amunicijos tiek daug, kad paleidus į darbą tas bombas, raketas ir kitokius viską griaujančius, deginančius ginklus, pasaulį galima paversti pelenais kelis kartus.

JAV ir TSRS socialinių sistemų atžvilgiais yra skirtingos šalys. Vienos ir antros interesai yra skirtingi. Vienos tikslas yra ekonominiai ir politiniai dominuoti už save silpnesnes šalis, kad jose imperialistinio kapitalo interesams būtų saugu. Antros tikslas yra išsilaisvinusioms tautoms iš kapitalizmo jungo padėti ekonominiams atsigauti ir sustiprėti. Tai nesuderinami interesai ir abejoms šalims draugiškas nuoširdus sugyvenimas nėra lengvas, bet taikus be karų sambūvis yra galimas, tik reikia dėl tokio sugyvenimo susitarti ir eiti prie susitarimo per susitarimus nusiginkluoti.

JAV ir TSRS taikus be karų sambūvis ne tik galimas, o vėrkintai būtinas. Žmonijai iš atminties neišdiles Pirmas pasaulinis karas pridarė neapsakomus nuotolius, nusinešė apie 10 milijonų gyvybių, milijonams sukėlė neapsakomų kančių. Antras pasaulinis karas buvo dar baisesnis, net virš 50 milijonų nusinešė gyvybių. Jeigu kultų Trečias pasaulinis karas, kaip yra konstatuota, iš visko ką turime liktų tik nagučiai ir ragučiai, jeigu liktų, o gal iš pasaulio teliktų tik pelenai.

Todėl nūdien nieko nėra svarbiau, kad didžiosios šalys, imtinai JAV ir TSRS, tartųsi ir susitartų eiti prie nusiginklavimo, jeigu jau ne visiškai prie nusiginklavimo, tai nors užkirtimo kelio Trečiam pasauliniam karui kilti. O susitarti galima. Tarybų Sąjunga visa esybe už susitarimą. Tačiau susitarimas priklauso nuo JAV geros valios. Kaip J. Andropovas yra pažymėjęs, jos rankose kortos.

Amerikos liaudis už susitarimą.

TRUMPAI

— Cenzo biuro apskaičiavimu, praėjusiais metais Amerikoje padaugėjo 2.1 milijono gyventojų. Vadinasi, Naujų metų dieną Amerikoje gyveno 232,616,497 žmonės. Šiais milijonais daugiau negu buvo 1980 metais.

— Taikos šalininką Čikagos arkivyskupą Joseph L. Bernardin po piežius paaukštino į kardinolus.

— Social Security pareigūnų tyrinėjimų duomenimis, 62 metų amžiaus išėję į pensiją vyrai gyvena trumpiau už tuos, kurie pasilieka dirbti.

— Apie 400 žymių amerikiečių, buvusių kabineto narių, žurnalistų, netgi kompanijų vadovų, ragino prez. Reaganą, kad jis atsisakytų savo ekonomikos programos.

Is sunerimusio pasaulio dėl rytojaus

AFGANISTANE VYKO MASINIAI MITINGAI

Visame Afganistane įvyko masiniai žygiai ir mitingai. Jų dalyviai pasisakė už vyriausybės pareiškimą, kuriame griežtai smerkiamas Amerikos imperializmo kišimasis į Afganistano liaudies reikalus. Žygiuose ir mitinguose dalyvavo visų gyventojų sluoksnių atstovai—darbininkai ir valstiečiai, tarnautojai ir amatininkai, dvasiškija ir inteligentai, moksleiviai, studentai ir prekiautojai.

Tūkstančiai žmonių dalyvavo protesto žygyje, įvykusiame Mumar provincijos centre, Asadabado mieste. Jie pareiškė didžiulį pasipiktinimą Amerikos administracijos mėginimais primesti savo valią Afganistano liaudžiai.

ATSPINDI VISUOMENES SUSIRŪPINIMĄ

Vakarų Vokietijos Miuncheno miesto municipalinė taryba nutarė paskelbti jį nebranduoline zona. Tarybos nutarime sakoma, kad dabar miesto valdžia neleis statyti objektų, kurie gali būti panaudoti branduolinio, cheminio ir kitokio masinio naikinimo ginklo gamybai, laikymui, dislokavimui ir transportavimui.

Miesto tarybos nutarimas atspindi didelį Vakarų Vokietijos visuomenės susirūpinimą dėl pavojingų NATO planų dislokuoti Vakarų Vokietijos teritorijoje branduolines raketas ir paversti tuo būdu šalį Pentagono ir Šiaurės Atlanto bloko karinių pasirengimų starto aikštele.

KONSERVATORIAI ĮNIRŠO ANT ARKIVYSKUPO

Anglijos valdančiajai konservatorių partijai atstovaujantys parlamentarai įniršo ant Canterbury arkivyskupo Roberto Ransi ir visai jį koneveikia.

Kuogi žymusis dvasininkas užsitraukė garbingų džentelmenų rūstybę? Tuo, kad kalėdiniame pamoksle jis paragino Anglijos vyriausybę prisidėti prie branduolinio ginklavimosi varžybų nutraukimo. Pažymėjęs, kad šiuo metu pasauliui gresia branduolinės katastrofos pavojus, arkivyskupas pažymėjo, kokią didelę reikšmę turi antikarinis judėjimas, stojantis prieš Amerikos branduolinio ginklo dislokavimą Britų salose.

RIMTAS RAGINIMAS

Socialdemokratų partijos kandidatas į Vakarų Vokietijos kanclerio postą Hans Jochen Vogel paragino Vakarų Vokietijos vyriausybę "kuo rimčiausiai išnagrinioti naujus Tarybų Sąjungos pasiūlymus, liečiančius vidutinio nuotolio raketas".

Šias iniciatyvas, pabrėžė jis pareiškime, reikia kuo rimčiausiai apsvastyti, jos padės siekti savi-tarpio supratimo Tarybų Sąjungos ir Amerikos derybose Ženevoje.

PERU KOMPARTIJOS PAREIŠKIMAS

Peru komunistų partija pareiškė protestą prieš teroristinius aktus, kuriuos šalyje vykdo iš užsienio remiamos įvairios ekstremistinės grupuotės.

Protesto pareiškime pažymima, kad pastaruoju metu teroristai žudo valdžios organų ir visuomenės organizacijų atstovus, siekdami sudaryti šalyje smurto ir nestabilitumo atmosferą. Tokia padėtis įgalin-

tų reakciją griebtis masinių represijų prieš darbo žmones, nuslopinti jų veiksmus savo teisėms ginti.

Peru komunistai paragino šalies pažangias ir demokratines jėgas, darbo žmones vieningu frontu kovoti prieš neteisėtumą ir represijas, sužlugdyti klaidingus reakcijos planus.

JAPONAI PROTESTUOJA

Pranešimas, kad nuo 1983 metų balandžio mėnesio Japonijos Sasebo uoste, lankysis Amerikos atominis lėktuvnešis "Interprise", sukėlė šio miesto Honsu salos vakarų pakrantėje gyventojų protestų bangą.

— Sasebas vėl bus masinių protestų akcijų arena, kaip buvo prieš 15 metų. Mes tvirtai pasiryžę siekti, kad būtų uždrausti pavojingi JAV laivų vizitai į mūsų uostą,—pareiškė vietos profsąjungos organizacijos vadovas Toru Kodzima.

Kaip praneša laikraštis "Mainiti", protesto pareiškimas prieš "Interprise" vizitus į Sasebą paskelbė Japonijos socialistų ir komunistų partijos, kitos šalies opozicines partijos.

JAV KARIUOMENĖ SVETIMOSE ŠALYSE

Žurnalas "U. S. News and World Report" paskelbė duomenis apie Jungtinių Valstijų kariuomenę, esančią svetimose šalyse. 1982 metų pabaigoje, rašo žurnalas, už Amerikos teritorijos ribų tarnavo 543.4 tūkstančių JAV kariškių. Tai 28,850 žmonių, arba 6 procentais daugiau nei 1981-ųjų metų pabaigoje. Atkreipia dėmesį į tai, kad toliau stiprinama Amerikos karinius kontingentus Vakarų Europoje ir Tolimuosiuose Rytuose, JAV vyriausybė ypač didino savo karinį buvimą Artimuosiuose Rytuose ir Centrinėje Amerikoje.

1982 metais sparčiais tempais buvo stiprinamos vadinamosios "greitojo reagavimo pajėgos", kurios jau šiuo metu turi 200 tūkstančių kariškių, o artimiausiais penkeriais metais bus padidintos bent dvigubai.

Prieš Naujuosius metus Amerikos kariuomenės skaičius Vakarų Europoje pasiekė 355,600 (18 tūkstančių daugiau nei prieš metus). Pastebimai išaugo JAV kariniai kontingentai Vakarų Vokietijoje ir Anglijoje. Pusaštunto tūkstančio jūreivių ir jūros pėstininkų padidėjo Amerikos 6-asis laivynas. Ramiojo vandenyno zonoje ir Tolimuosiuose Rytuose prie jau buvusių 135 tūkstančių Jungtinių Valstijų kariuomenės ir karininkų prisidėjo dar 12 tūkstančių.

— Nacionalė miestų lyga skelbia, kad 36 valstijose 79 miestai bankrutuoja, nes jų pajamos daug mažesnės už išlaidas.

— Valstybės departamentas nedavė vizų įvažiuoti į JAV Kubos dviems filosofams, kurie buvo kviečiami į amerikiečių filosofų konferenciją.

— AFL-CIO profsąjungų žiniomis, kompanijos turi mažiausiai 1,500 patarėjų kaip kovoti su prof sąjungomis.

— AFL-CIO profsąjungos per šią recesiją neteko jau apie 400,000 narių. Vien tik plieno pramonės darbininkų profsąjungos sumažėjo iki 740,000 narių.

Vilnis, 1983 vasario 3

Dar kartą apie TSRS pilietybės įstatymą

Iš gimusios ir užaugusios svietuose lietuviškosios išeivijos jaunosios kartos atstovų gaunu nemažai laiškų, kuriuose jauni, lietuviškos kilmės amerikiečiai, kanadiečiai, australiečiai, Federatyvinės Vokietijos respublikos ir kitų valstybių piliečiai klausia, ar teisybė, kad jiems atvykus į Tarybų Lietuvą, jie bus pašaukti į Tarybinę Armiją? Jie rašo, kad lietuviškos išeivijos reakcinėje, vadinamoje "vaduotojų" spaudoje JAV ir Vakarų Europoje tas klausimas plačiai komentuojamas, remiantis Tarybų Sąjungos pilietybės įstatymu.

Kokiais sumetimais reakcinėje lietuviškosios išeivijos spaudoje vėl pakeltas, jau gyvenimo praktikoje įgyvendintas, išbandytas ir visiems žinomas Tarybų Sąjungos pilietybės įstatymas? O gi tam, kad pasėjus lietuviškosios išeivijos jaunosios kartos eilėse baimę lankytis savo tėvų žemėje—Tarybų Lietuvoje, atskirti išeivijos jaunąją kartą nuo lietuvių tautos, nuo jos kultūros, kad ji nepažintų savo tėvų žemės, nepatirtų lietuvių tautos nuoširdumo ir vaišingumo, meilės žmogui ir tikėjimo, jog šviesiausias visuotinos laimės žiburys, tai taika tarp tautų ir valstybių.

Visiems privalo žinoti, kad Tarybų Sąjungos pilietybės įstatymas išreiškia Tarybinės valstybės rūpestį tvirtai užtikrinti politines, socialines, ekonomines ir asmenines jos piliečių, gyvenančių užsienyje teises. Tas rūpestis liečia visus asmenis išeivijoje, turinčius Tarybų Sąjungos pilietybės dokumentus, tai yra pasus, ir kurie yra užregistruoti Tarybų Sąjungos ambasadoje bei konsulate, kaip Tarybų Sąjungos piliečiai. Jis neliečia tų išeivių iš Tarybų Lietuvos, kurie nelaiko savęs Tarybų Sąjungos piliečiais, turi užsienio šalių pasus ir laiko save užsienio šalių piliečiais. Tarybų Sąjungos pilietybės įstatymas nesuteikia niekam teisės ieškoti visame pasaulyje išsisklaidžiusių išeivių iš Tarybų Sąjungos (ir iš Tarybų Lietuvos) ir nagrinėti, kas iš jų gali būti Tarybų Sąjungos piliečiu, o kas ne. Pats išeivis, jeigu jis nori, privalo Tarybų Sąjungos ambasadoje įrodyti, kad jis yra Tarybų Sąjungos pilietis. Tada jis gauna tarybinį pasą, suteikiantį jam Tarybų Sąjungos piliečio teises.

Tiesa, yra kategorija išeivių iš Tarybų Lietuvos, kurie būdami Tarybų Sąjungos piliečiais, 1941-44 m. tarnavo vokiškiesiems fašistams ir dalyvavo okupantų surengtose tarybinių žmonių žudynėse, bei kituose nusikaltimuose. Jų įgytos naturalizacijos principu užsienio šalių pilietybės Tarybų Sąjunga nepripažįsta, ir jos pilietybės įstatyme nurodyta, kad tokiems asmenims negali būti leista atsakyti Tarybų Sąjungos pilietybės, ir taip išvengti atsakomybės už savo nusikaltimus. Jie turi atsakyti už savo nusikaltimus pagal Tarybų Sąjungos įstatymus. Juos Tarybų Lietuvos teisingumo organai žino, nes jų nusikaltimai jau seniai išaiškinti, ir apie tai informuotos tų valstybių administracijos, kur jie dabar išeivijoje gyvena. Visi buvusieji vokiškųjų fašistų pakalikai tą puikiai žino, todėl nė vienas nevažiuoja į Tarybų Lietuvą, žinodami, kad ten bus patraukti atsakomybėn.

Kitas reikalas su tais tautiečiais, buvusiais Tarybų Sąjungos piliečiais, kurie niekuo nenusikalto lietuvių tautai, bet susiklosčius gyve-

nimo sąlygoms, jie atsidūrė išeivijoje. Nestoję Tarybų Sąjungos piliečių įskaiton jos pasiuntinybėse arba konsulate, naturalizacijos principu tapę užsienio valstybių piliečiais, jie taip pat niekuo nenusikalto, nes nėra tokio Tarybų Sąjungos įstatymo, kuris baustų Tarybų Sąjungos pilietį už užsienio pilietybės priėmimą. Todėl atvykę į Tarybų Sąjungą arba į Tarybų Lietuvą, jie traktuojami užsienio piliečiais, ir niekas jiems jokių pretenzijų nereiškia ir neturi teisės reikšti. Tuo labiau, niekas negali reikšti kokias nors įstatymines pretenzijas jų vaikams, kurie yra gimę užsienyje. Kalbos, kad tokie jauni tautiečiai gali būti pašaukti į Tarybinę Armiją, yra tokios pat "vaduotojų" pasakos, kaip ir tvirtinimas, jog jie greit grįš į valdžią "išvaduotoje" Tarybų Lietuvoje.

Mane klausia, o kaip su jaunąja karta tų tautiečių gyvenančių užsienyje, kurie yra nusikalte Tarybų Lietuvos liaudžiai ir turi atsakyti už savo nusikaltimus pagal Tarybų Sąjungos įstatymus? Atsakymas vienas: Tarybų Sąjungos įstatymai nenumato vaikų atsakomybės už tėvų nusikaltimus. Taigi, visi be išimties lietuviškosios išeivijos jaunosios kartos žmonės, tuo labiau—gimę užsienyje, gali ramiai vykti į Tarybų Lietuvą, kur bus traktuojami kaip užsienio šalių piliečiai. Jie negali būti nei pašaukti į Tarybinę Armiją, nei nešti kokią nors atsakomybę už savo tėvų veiksmus praeityje.

Pastangos atskirti lietuviškosios išeivijos jaunąją kartą nuo savo tautos, gyvenančios Tarybų Lietuvoje yra VLIKo ALTO, PLB, BALFo ir kitų lietuviškosios išeivijos reakcinių organizacijų politikos dalis. Jau daug metų "vaduotojai" lietuviškajai išeivijai įrodinėja, kad lietuvių tauta pavergta, nutautinta, gyvena priespaudoje, jog "pavergtieji, okupuotieji" lietuviai Tarybų Lietuvoje laukia ir nesulaukia, kol į Lietuvą grįš buržuazijos valdžia ir, žinoma, 1944 m. pabėgę į užsienį nuo savo tautos bausmės buvę buržuazijos, ypač hitlerinės okupacijos laikų "patriotai-vaduotojai".

Po karo praėjo 37 metai. Per pastaruosius du dešimtmečius daug tautiečių iš užsienio aplankė Tarybų Lietuvą. Atvykę į savo tėvų žemę, jie savo akimis pamatė tikrąjį lietuvių tautos gyvenimą. Vienu ar kitu būdu jie perdavė kitiems tautiečiams išeivijoje, ką pamatė Lietuvoje. Dauguma tautiečių džiaugėsi lietuvių tautos kultūros ir mokslo suklestėjimu Tarybų Lietuvoje, ekonomikos ir žmonių buitinio gyvenimo pakilimu, žmonių tikėjimu į šviesią ateitį, jeigu nebus naujo karo. Tai buvo smūgis "vaduotojams" ir jų vedamai šmeižtų politikai, visaip juodinusiai gyvenimą Tarybų Lietuvoje.

"Vaduotojai" niekada neslėpė savo svajonių, kad naujas pasaulinis karas, neva gali sugrąžinti juos į valdžią Lietuvoje. Todėl jie greit prisijungė prie tų politinių jėgų, kurios kūrė planus, kaip karine jėga sustabdyti žmonijos pažangos procesą, ir net grąžinti žmoniją atgal į reakcijos viešpatavimo laikus. Kad užmaskavus savo avantiuristinius planus, naujo karo apologetai sukūrė mitą, jog ne jie yra naujo, agresyvaus karo planų kūrėjai, o socialistinės valstybės, tame tarpe, žinoma, ir Tarybų Lietuva.

Visa "vaduotojų" spauda ėmėsi įtikinti lietuviškąją išeiviją, o per ją ir tų šalių, kuriose gyvena lietuviškoji išeivija, žmones, kad Tarybų Sąjunga, vadinasi ir Tarybų Lietuva, yra agresyvi, naujo karo ištroškusi valstybė. Tuo tarpu aplankę Tarybų Lietuvą tautiečiai pamato paprastus, darbščius, neužmiršusius praeito karo baisių bei sugriovimų, ir prakeikusius karą žmones. Savo akimis pamatę atstatytą Lietuvą, darbo žmonių rankomis atkurtą jos grožį, pasikalbėję su savo giminėmis, tautiečiai pradėjo suprasti, ką duoda taika ir ką neša žmonėms karas, kuriame būtų panaudoti baisiausi šių dienų masinio naikinimo ginklai. O kad tokios tautiečių nuotaikos visiškai prieštarauja "vaduotojų" politiniams tikslams, aiškiai pasisako "Draugas", savo puslapiuose 1982 m. gegužės 29 d. rašydamas: "Tenka labai apgailėti, kad didelė amerikiečių ir kitų tautų gyventojų dalis lengvai pasiduoda sovietinei propagandai, nukreiptai prieš branduolinius ginklus prieš atominį apginklavimą, net prieš branduolinės energijos gamybą."

Atrodo, kad kiekvienam tautiečiui darosi aišku, kodėl lietuviškosios išeivijos jaunimui "kenksminga" lankyti Tarybų Lietuvą ir kodėl "vaduotojai" visokiais būdais stengiasi neleisti išeivijos jaunajai kartai vykti į Tarybų Lietuvą: ten, bendraudami su savo broliais lietuviams jie gali užsikresti taikos troškimu.

P. Petronis
"Tėviškės" draugijos
prezidiumo pirmininkas

P.S. Norintieji gauti smulkesnę informaciją pilietybės klausimu, gali kreiptis į TSRS pasiuntinybėje dirbantį konsulą Vaclovą Sakalauską: TSRS Embassy, Consular Division, 1825 Phelps Pl., N.W., Washington, D. C. 20008. **Red.**

VARDAN TAIKOS

Lietuva—tas nedidelis žemės lopinėlis, gintarinės Baltijos skalaujamas, antrojo pasaulinio karo metais neteko daugiau kaip 700 tūkstančių žmonių. Todėl šiandien Lietuvoje, kaip ir visoje Tarybų šalyje, ne tik vyresnio amžiaus žmonės, pergyvenę karo baisumus, bet ir jaunimas, kuris apie karą žino tik iš knygų ir kino filmų, griežtai smerkia imperialistines pasaulio jėgas, kurstančias naujus karus, keliančias nerimą dėl žmonijos ateities.

— Tarybų Lietuvos gyventojai,—pasakė Lietuvos TSR Taikos gynimo komiteto pirmininkas, respublikos liaudies rašytojas Juozas BALTUŠIS žurnalistinei Algimantui Degučiai,—karštai pritaria ir aktyviai remia Tarybų Sąjungos Komunistų partijos lenininę taikos politiką.

— Užteks pasauliui karų,—savo laiške SNO Generalinės Asamblėjos II specialiajai nusiginklavimo sesijai rašė mosėdiškis Benas Motiejauskas, antrojo pasaulinio karo dalyvis.—Tegu mano balsas prisijungia prie milijonų taikos šalininkų balsų. Mums reikalinga taika gražesnei ateičiai sukurti. Ir mes ją sukursime. Sukursim darbu. Neįbauginti, nenugalėti tarybinės liaudies!

Panašaus pobūdžio kolektyvinių ir individualių laiškų bei telegramų

iš visų Lietuvos miestų ir rajonų į SNO būstinę Niujorke pasiūsta daugiau kaip trys tūkstančiai.

SNO Generalinės Asamblėjos nusiginklavimo sesijos ir Pasaulinės taikos tarybos sprendimu 1982 metų spalio 24-31 dienomis paskelbtos veiksnių už nusiginklavimą savaitės renginiuose drauge su visa daugianacionaline ir daugiamilijonine tarybine liaudimi dalyvavo ir Tarybų Lietuvos darbo žmonės. Jie karštai ir vieningai pritarė lenininei TSKP taikos sambūvio politikai, griežtai smerkė imperialistinių sluoksnių skatinamas ginklavimosi varžybas. Tokių masinių mitingų įmonėse ir kaimo vietovėse įvyko 125, kuriuose dalyvavo apie 57 tūkstančius gyventojų. Po Tarybinių taikos šalininkų judėjimo kreipimusi į SNO Generalinės Asamblėjos XXXVII sesiją pasirašė apie 100,000 Tarybų Lietuvos darbo žmonių.

Į tarybinį Taikos fondą respublikos kolektyvai ir pavieniai asmenys įneša ir nemažas pinigines lėšas. Antai Vilniaus skaičiavimo mašinų gamyklos kolektyvas kilniam taikos išsaugojimo reikalui pervėdė daugiau kaip 10 tūkstančių rublių. 1000 rublių savo santaupų Taikos fondui perdavė Skuodo rajono "Lenino keliu" kolūkiečių septyniolikos dešimtmetė Ona Vičiulienė. Tokių pavyzdžių yra šimtai.

Lietuvos taikos šalininkai reiškiasi ne tik respublikos ribose. Jie aktyviai įsijungė į viso pasaulio geros valios žmonių veiksmus taikai ginti, aktyviai dalyvavo daugelyje tarptautinių taikos forumų, susitikimų. Vilniaus Valstybinio V. Kapsuko universiteto rektorius, profesorius Jonas Kubilius vadovavo Tarybinio taikos gynimo komiteto delegacijai Kolumbijoje, Baltijos baseino valstybių Taikos dienos Vokietijos Demokratinės Respublikos Rostoko uoste dalyvavo taikos šalininkai iš Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Varėnos. Suomijoje lankėsi Lietuvos TSR Taikos gynimo komiteto prezidento narė, TSRS Aukščiausiosios Tarybos deputatė, Kretingos medelyno brigadininkė Virginija Ataitė.

Nemaža taikos šalininkų pabuvojo ir Lietuvoje. Tai—Bangladešo ir Nikaragvos, Vietnamo ir Šri Lankos, Zambijos ir Kolumbijos, Laoso ir Nigerijos atstovai.

— Žmonijos istorija nežinojo tokio galingo, masinio ir tikslingo judėjimo, į kokį dabar išaugo visuotinis taikos šalininkų judėjimas,—pasakė baigdamas J. Baltušis.—Į jį įsilieja nauji ir nauji milijonai žmonių. Su jais darniai skamba ir nemaža karų pergyvenusių Lietuvos darbo žmonių balsai.

— Kaip praneša Energijos departamentas, šią žiemą butų šildymui už gamtines dujas vartotojai moka 25 procentais brangiau, negu mokėjo praeitą žiemą.

— Tarpvalstijinė komercijos komisija patvarkė, jog ir geležinkelių kompanijoms valia užsiimti sunkvežimiais transporto bizniu. Iki šio! buvo nevalia.

— Grenados Liaudies Revoliucinė vyriausybė 1983 metus paskelbė politinio švietimo metais. Ypač bus kreipiama dėmesio neraštingumui likviduoti.

— Pittsburgėje teisėjas Nicholas Papadakos patvarkė, kad nebeišgalinčius bedarbius mokėti "morgičius" už namus nevalia bankams be niekur nieko išmesti iš namų.

JEI TU NETURTINGAS

Vakarų šalių literatūroje galima sutikti dažnus samprotavimus apie aukštosios mokyklos demokratizaciją, visų gyventojų grupių ir socialinių klasių vienodas galimybes į mokslą ir pan. Tačiau tokie tvirtinimai neturi realaus pagrindo. Statistikos duomenys apie studentų socialinę sudėtį rodo visai ką kita.

Štai, pavyzdžiui, JAV 60 procentų studentų ir aspirantų kilę iš šeimų, kurių metinės pajamos viršija 10,000 dolerių. Tuo tarpu darbininkų vaikai sudaro tik 27 procentus studentijos, nors 57 procentai visų gyventojų yra šios kategorijos. Japonijoje darbininkai sudaro 44.2 procento visų gyventojų, o aukštosiose mokyklose mokosi tik 8,7 procento jų vaikų, VFR atitinkamai 51 ir 12,5 procento. Prancūzijoje 1973 metais kiekvienam tūkstančiui privilegijuotų klasių vaikų teko 570 universitetų studentų, o tokiam pat darbininkų vaikų vaikų skaičiui—tik 34 arba 17 kartų mažiau.

Klasinę buržuazinę mokyklos esmę labai gerai parodo JAV aukštoji mokykla, kurioje ypač ryški nacionalinių mažumų diskriminacija. Pavyzdžiui, iš 40 milijonų neegrų, meksikiečių, indėnų, puertorikiečių (16 procentų visų šalies gyventojų), įstojančių į aukštąsias mokyklas tėra tik 7 procentai, o jas baigiančių—5, stojančių į aspirantūrą—3, įsigyančių mokslinius laipsnius—tik 1 procentas. Tik 3 procentai neegrų jaunimo lanko aukštąsias mokyklas, skirtas baltiesiems. Iš 125 neegrų bakalaurų tik vienas tampa mokslų daktaru, kai vidutiniškai šalyje 1 daktaras—iš 25 bakalaurų.

Socialinė selekcija ypač ryški kapitalistinių valstybių privačiose mokyklose. Jų indėlis bendroje švietimo sistemoje įvairiose valstybėse nevienodas. JAV, Anglijoje, Prancūzijoje jos sudaro 10-20 procentų mokyklų, Austrijoje, Japonijoje—20-35 procentus. Tačiau jų visiškai pakanka, kad privilegijuotos klasės patenkintų savo reikmes.

Klasikinis pavyzdys—Anglija. Čia privilegijuotų klasių vaikams skirta 130 privačių "Public Schools", kuriose mokosi apie 50,000 berniukų iš aukštųjų visuomenės sluoksnių. Šių mokyklų auklėtiniai sudaro daugiau negu 60 procentų Oxfordo ir Cambridge bei 25 procentus kitų šalies universitetų kontingento. Norint suvokti, ką tai reiškia, galima pasakyti, jog daugiau kaip penktadalis Cambridge ir Oxfordo universitetų auklėtinų tampa Anglijos parlamento nariais, aukštais vadovaujančiais pareigūnais, t. y. žmonėmis, kurie formuoja politiką, valdo šalį.

Socialinį aspektą igauna ir priėmimo į aukštąsias mokyklas tvarka, kuri įvairiose mokyklose—skirtinga, ir nors, pavyzdžiui, JAV oficialiai skelbiama, jog į aukštąsias mokyklas priimama atsižvelgiant į atestatų konkursus ir testavimo rezultatus, tačiau kiekviena aukštoji mokykla nustato dar ir įvairius papildomus reikalavimus (egzaminus, specialius pokalbius), kurių metu atsirenka jai reikiamus abiturientus.

Štai Anglijos universitetuose oficialių įstojamųjų egzaminų nėra, tačiau Cambridge, Oxfordo ir kai kurie kiti universitetai organizuoja 2-3 labai aukšto lygio exa-

minus. Į VFR universitetus formaliai priimami studentai atsižvelgiant į jų brandos atestato vidurkius, tačiau faktiškai pirmiausia priimami turtingųjų, aukštos kilmės vaikai. Nesant vieningų priėmimo į aukštąsias mokyklas reikalavimų, jų neapibrėžtumas, kiekvienos aukštosios mokyklos "sava tvarka" sudaro galimybę buržuazinių klasių atstovams diktuoti sau palankią politiką.

Socialinė selekcija liečia ir studijas: taikomas studentų nubyrimo mechanizmas. Reikia pasakyti, jog buržuazinių šalių aukštosiose mokyklose nubyrimas didelis: Prancūzijoje jis siekia 70, Danijoje—60, JAV—50, Anglijoje—45, Švedijoje—35 procentus. Daugiausia nubyra studentų, kilusių iš mažiau pasiturinčių šeimų.

Dar vienas stabdis, siekiant aukštojo mokslo darbininkų ir valstiečių vaikams,—didelis mokėtis. Anglijoje, Japonijoje, JAV ir kai kuriose kitose kapitalistinėse šalyse pastaruoju metu jis padidėjo 2-3 kartus ir siekia astronomines sumas—10-15 tūkstančių dolerių per metus. Alina mažiau pasiturinčius studentus ir įvairūs vienkartiniai įnašai: už pareiškimo padavimą stojant į aukštąją mokyklą, už pakartotiną egzaminų laikymą, už diplomo gynimą, už disertacijos gynimą ir pan. reikia įmokėti gana stambias sumas.

Tokiu būdu apie bet kokią lygį siekti aukštojo mokslo nėra ko ir kalbėti. Pačių kapitalistinių šalių ekonomistų paskaičiavimu, darbininkų ir valstiečių vaikai palydinti su buržuazijos vaikais turi žymiai mažiau galimybių įstoti į aukštąją mokyklą ir ją baigti: Australijoje—50, Japonijoje—30, Italijoje—20 kartų. Netgi patys buržuaziniai laikraščiai priversti prisipažinti, kad daug gabaus jaunimo negali mokyti vien dėl to, kad jų tėvai neturtingi.

Minėtos kliūtys ne vienintelės siekiant aukštojo mokslo. Yra ir įvairių užmaskuotų, socialiai determinuotų diskriminacijos formų. Pavyzdžiui, studentų paskirstymas įvairių tipų aukštosiose mokyklose. Tai, į kokią aukštąją mokyklą pakliūsi, daugiausia lemia ir tavo ateitį.

Padėtį apsunkina ir tai, kad daugelyje kapitalistinių valstybių nėra vieningo diplomo arba aukštojo mokslo baigimo pažymėjimo. Studento įdarbinimą dažnai lemia aukštosios mokyklos prestižas, bet ne diplomas.

Tad suprantama, jog buržuazija daro viską, kad į didelį prestižą aukštąsias mokyklas nepatektų ne jos klasės vaikai.

Taigi socialinė nelygybė, stojant į aukštąsias mokyklas kapitalistinėse šalyse, labai ryški. Mokymasis svarbesniuose prestižiniuose universitetuose vis labiau tampa vidutiniosios ir stambiosios buržuazijos, finansinės viršūnės, stambiųjų vaidininkų, inteligentijos privilegija.

Aukštoji mokykla vis labiau tampa selekcinio filtro, naudojamu valdančiųjų klasių, kurios siekia atsiriboti nuo darbininkijos ir valstietijos vaikų ir įtvirtinti savo privilegijas buržuazinėje visuomenėje.

K. Miškinis

Ne tik upės, ežerai užteršti, o ir jūros

Didelį mokslininkų okeanologų, stebinčių jūrų ir vandenynų "sveikatos būklę", nerimą kelia didėjantis jų teršimas įvairiomis pramonės atliekomis. Kaip praneša SNO gamtos saugos programos biuletenis, ypač jaudina radioaktyviųjų medžiagų koncentracijos didėjimas tam tikrų šalių pakrantės vandens zonoje. Žmogaus sveikatai pavojingos medžiagos, kaupdamosi jūrų ir vandenynų gyventojų—gyvūnų ir augalų—organizmuose, gali lengvai prasiskverbti į žmogaus organizmą su maistu, taip pat patekti į aplūdimius ir kitas poilsio vietas.

Nors jau nuo šeštojo dešimtmečio vidurio pradėta suprasti, kad gyvybiškai būtina saugoti aplinką, imtasi vis didesnio masto priemonių, tačiau daugelyje šalių dar neretai grubiai pažeidžiamos nustatytos ekologinės normos. To priežastis—pati kapitalistinė santvarka esmė: viršpelnių vaikymasis. Taipumo sumetimais įmonių šeiminkai nestato valymo įrenginių. Dauguma kenksmingų žmonių medžiagų išmetama su pramonės atliekomis.

Antai Anglijos atominio reaktoriaus veikimo zonoje Vindskelyje pakrantės vandenyse gyvenančiose žuvyse yra cezio-137 tiek daug, jog

jų nebegalima vartoti maistui. Apie 5 procentus JAV Pietų Kalifornijos pakrantėje sugaunamos žuvies serga įvairiomis ligomis, kurias sukėlė didelė nuodingų cheminių medžiagų koncentracija jūrų vandenyse. Didėja užteršimas kadmiu New Yorko rajono pakrantės vandenyse.

Pastaruoju metu, siekdami laiku išaiškinti pavojingo jūrų vandens teršimo šaltinius, mokslininkai okeanologai gan efektyviai naudoja midijas. Šių moliuskų kolonijos yra savotiški jūrų "sveikatos" rodikliai. Organizme akumuliuodami į jūras išmetamų pavojingų atliekų elementus, jie padeda mokslininkams nustatyti tiek kenksmingų medžiagų koncentraciją jūrų vandenyje, tiek ir jų paplitimo zonas. Stebint midijų kolonijas JAV pakrantės vandenyse, pavyko aptikti pavojingas atliekas, kurias išmeta tam tikros įmonės, konkrečiai, DDT ir radioaktyviuosius elementus. Kaip parodė matavimai, radioaktyviųjų medžiagų koncentracija New Bedfordo (Massachusetts valstija) įlankoje buvo tokia didelė, jog teko nedelsiant uždrausti naudoti maistui visą ten sugaunamą žuvį. Midijų dėka buvo lokalizuoti ir patys jūrų vandenų teršimo šaltiniai.

Jurijus Kosynskis

Ispanijos socialisto premjero pareiškimas

Ispanijos socialistų darbininkų partijos generalinis sekretorius Felipė Gonsalesas paskelbė parlamento deputatų kongrese naujos Ispanijos vyriausybės programinį pareiškimą.

Daugiausia dėmesio savo kalboje F. Gonsalesas skyrė vidinėms socialinėms ir ekonominėms problemoms: nedarbui, infliacijai, ekonomikos smukimui, administracinei reformai.

Kova su ekonomine krize ir nedarbu, pažymėjo F. Gonsalesas,—svarbiausias naujos vyriausybės uždavinys.

Mūsų užsienio politika, pasakė ISDP generalinis sekretorius, turi būti siekiama stiprinti Ispanijos vaidmenį tarptautinėje arenoje, didinti jos indėlį į kovą už taiką, įtempimo mažinimą ir nusiginklavimą.

Ar išnyks miškai?

Mūsų planeta serga. Ligos priežastys visiems žinomos—tai aplinkos naikinimas, besaikis gamtos išteklių naudojimas. Šitaip rašo Tunise leidžiamas "Jeune Afrique".

Kad tai nėra tušti žodžiai, jis pateikia akivaizdžių faktų, bylojančių apie liūdną gamtos turtų dalį besivystančiose šalyse. Kasmet vien miškų iškertama nuo dešimt iki penkiolikos milijonų hektarų. Kai kuriuose trečiojo pasaulio kraštuose—Papua—Naujojoje Gvinėjoje, Filipinuose, Brazilijoje medžiai verčiami buldozeriais nepaisant jų amžiaus ir rūšies. Vakarų ir Centrinėje Afrikoje miškų taip pat sparčiai mažėja dėl betvarkio pramonio naudojimo. Kai kurioms retoms ir vertingoms medžių rūšims kilo pavojus išnykti. Jeigu miškų eksploatavimo tempai ir toliau liks tokie, tai žurnalo nuomone jau 2000 metais bus sunaikinta 40 procentų besivystančių šalių miškų. Ir jeigu šie tempai ir ateityje nemažės, tai visi miškai bus išnaikinti greičiau nei per šimtmetį.

Norėdamos išvengti šios liūdnos perspektyvos, kai kurios Afrikos

šalys—Kongas, Dramblio Kaulo Krantas, Kenija, Marokas, Nigerija, Zairas—įsteigė aplinkos apsaugos ministerijas. Kituose kraštuose sukurtos specialios "arnybos, kurios sprendžia gamtos saugos problemas. Zaire dar 1969 metais buvo įsteigtas nacionalinis gamtos apsaugos institutas, kuris, be kitų pareigų vadovauja ir nacionaliniams parkams. Zaire įsteigtas ir vienas didžiausių pasaulio kraštų rezervatų—Solango nacionalinis parkas. Ir kitose Afrikos šalyse įsteigti ir steigiami nauji nacionaliniai parkai aprėpiantys didelius miškų masyvus, tai Niokolo Kobos nacionalinis parkas Senegale, Vazos—Kamerūne. Be to, daugelyje Afrikos kraštų—Ganoje, Nigerijoje, Etiopijoje, Zambijoje, Svazilende—gamtosaugos kursas įtrauktas į mokyklų programas. Dedami ir gamtos saugos tarpvalstybinio bendradarbiavimo pamatai. Šešiolika Vakarų ir Centrinės Afrikos šalių pasirašė konvenciją dėl aplinkos apsaugos ir gamtos išteklių racionalaus naudojimo.

Vilnis, 1983 vasario 3

PLATŪS KULTŪROS BARAI

Tarybų Lietuvos gyvenimo negalima įsivaizduoti be naujų knygų ir teatrų spektaklių, koncertų ir kino filmų, gausių renginių kultūros namuose ir klubuose... Tarybų valdžia plačiai įgyvendino V. Lenino garsųjį priesaką "Menas priklauso liaudžiai".

Gausios kūrybinių darbuotojų gretos. Lietuvių rašytojų sąjunga turi 195 narius. Daugelio jų kūryba plačiai žinoma toli už respublikos ribų. Aukščiausiu Tarybų šalies įvertinimu—Lenino premija pažymėta poeto Eduardo Mieželaičio ir prozininko Jono Avyžiaus kūryba. Dabar Lietuvoje kasmet išleidžiama beveik 1700 knygų ir brošiūrų, kurių bendras tiražas sudaro apie 17 milijonų egzempliorių. Lietuvių rašytojų kūriniai skaitomi 36 TSRS tautų ir 27 užsienio kalbomis.

LTSR dailininkų sąjungai priklauso 666 dailininkai ir dailėtyrininkai. Už įspūdingą paminklą "Motina" hitlerinių fašistų sudeginto Pirčiūpių kaimo aukoms atminti skulptoriui Gediminui Jokūboniui paskirta Lenino premija. Grafikams Jonui Kuzminskiui ir Vytautui Jurkūniui suteikti TSRS liaudies dailininkų vardai, daugelio kūryba pažymėta TSRS valstybinėmis premijomis. Vien per pastaruosius penkerius metus lietuvių dailininkų kūrinių parodos buvo surengtos Bulgarijoje, Cekoslovakijoje, Vokietijos Demokratinėje Respublikoje, Suomijoje, Italijoje, JAV, o atskiri darbai buvo eksponuoti daugiau kaip 40 Europos, Afrikos, Azijos, Amerikos šalių.

Lietuvos kompozitorių sąjungai priklauso 96 kompozitoriai ir muzikologai. TSRS Liaudies artisto Sauliaus Sondeckio vadovaujamas kamerinis orkestras yra vienas geriausių Tarybų šaly. Daugelyje pasaulio šalių su pasisekimu yra koncertavęs Valstybinis akademinis dainų ir šokių liaudies ansamblis "Lietuva". Pamėgo plati visu-

menė Lietuvos TSR valstybinį akademinį operos ir baletų teatrą, kuriame dainuoja žinomi dainininkai TSRS Liaudies artistai Nijolė Ambrazaitytė, Virgilijus Noreika, Eduardas Kaniava ir kiti.

Lietuvoje veikia septyni dramos ir du lėlių teatrai. Per metus jie surengia apie 4000 spektaklių. Puoselėjant teatrinį gyvenimą, daug prisideda Lietuvos TSR teatro draugija, kurios gretose yra 1103 nariai.

Gražių laimėjimų yra pasiekęs kino menas. Nemaža kino juostų yra pelnę prizus sąjunginiuose ir tarptautiniuose kino festivaliuose. Lietuvos TSR kinematografininkų sąjungai priklauso 124 respublikos kino kūrėjai.

Reikšmingi lietuvių architektų pasiekimai. Lietuvos TSR architektų sąjungai priklauso 649 nariai.

Lietuvoje veikia daug kultūros namų, klubų, bibliotekų. Vien pokario metais pastatyta daugiau kaip 500 kultūros įstaigų. Gausiai lankomi visi 39 muziejai.

Tarybų valdžios metais ypač suklestėjo liaudies menas. 450 tūkstančių žmonių dalyvauja meno saviuose, daugiau kaip 2000 liaudies dailės meistrų jungia Lietuvos TSR liaudies meno draugija. Reikšmingą darbą atlieka ir kitos daugiatūkstantinės draugijos—savanoriška Knygos bičiulių draugija, Paminklų apsaugos ir kraštotyros draugija, Fotografijos meno draugija.

Tarybinių tautų draugystė užtikrina glaudų kultūrų bendradarbiavimą, tarpusavio turtinimą. Lietuvių kultūra šiandien įneša savo indėlį į bendrą Tarybų šalies kultūros aruodą.

Trečiasis kultūros darbuotojų suvažiavimas apsvaistys teorinius ir praktinius kultūrinio darbo tolesnio gerinimo klausimus, kad dar geriau būtų tenkinami išaugę žmonių kultūriniai poreikiai.

V. Siudikas

KŪRYBOS SPARNŲ PAKYLĖTI

Yra pasauly didelių, senų, šlovingų miestų. Vilnius—nei iš pačių seniausių, nei iš didžiausių. Bet jis gali didžiulis—ir didžia kultūros praeitimi, ir didžia kultūros dabartimi. Vilniuje, pusmilijoniniame mieste, eina toks intensyvus meno gyvenimas, kuris pritrūktų ir kurio pasigenda gal ne vienas pasaulio dangoraižiais paremtas žmonių skruzdėlynas.

Vilnius—respublikos kultūros centras. Čia įsikūrusios visos Lietuvos kūrybinės sąjungos, penki teatrai, muziejai, filharmonija, didžiausios bibliotekos, daugelio respublikinių laikraščių ir žurnalų redakcijos, leidyklos, kino studija. Vilniuje gyvena ir kuria žymiausi Lietuvos rašytojai, kompozitoriai, dailininkai, daug aktorių, literatūros ir meno kritikų, žurnalistų, menotyrininkų.

Vilniuje vyksta plačiai pripažinti sąjunginiai vargonų ir kamerinės muzikos festivaliai, M. K. Ciurlionio jaunųjų pianistų ir vargonininkų konkursai, respublikos jaunųjų estrados dainininkų konkursai "Vilniaus bokštai", rudens koncertų ciklai "Muzikinis ruduo", "Dailės dienos", "Poezijos pavasariai".

Vilniečiai ir sostinės svečiai pamėgo filharmonijos organizuojamus koncertus Paveikslų galerijoje. Valstybinė filharmonija yra pagrindinis į Vilnių atvykstančių žymiausių šalies bei užsienio muzikinių kolektyvų, atlikėjų koncertų organizatorius. Daug estradinės muzikos mėgėjų sutraukia kasmet nuo Vilniaus prasidedančios socialistinių šalių estrados artistų gastrolės po Tarybų Sąjungą, žinomos "Draugų melodijų" ir "Aukšnio rudens" vardais.

Ne tik Vilniuje, visoje respublikoje žinomi, daugelyje Tarybų Sąjungos vietų, užsienio šalyse koncertuoja filharmonijos simfoninis orkestras, vadovaujamas J. Domarko, Lietuvos kamerinis orkestras, vadovaujamas S. Sondeckio, tarptautinių konkursų laureatai Lietuvos ir Vilniaus styginiai kvartetai.

Visa, ką čia susakėme (o nemažai ir nepaminėjome)—natūrali Vilniaus meninio, koncertinio gyvenimo būseną. Pagaliau—apie tai būtinai sveičiui papasakos gidai, to nepamirš paminėti įvairūs žinytai, bukletai. Tai viršutinė kultūros aisbergo dalis, o dar yra ir kita, kurią kartais apeiname ar tiesiog neįsivaizduojame ją esant.

Neseniai teko kalbėtis su Vilniaus miesto kultūros valdybos viršininku Jonu Kilšausku. Valdya daugiausia vadovauja miesto kultūriniam saviuokliniam sąjūdžiui—ne profesionalams, kurių veikla labiausiai krinta į akis. Gerbiamas Jonas Kilšauskas pateikė tokius skaičius, kad aš, vilnietis, curėjau pripažinti: ne viską apie savo miesto žmonių gyvenimą žinau, nepilnai įsivaizduoju jį toki gražų, turiningą, prasmingą esant. Skaičiai tokie: Vilniuje yra 1962 meno saviuoklos kolektyvai, kuriuose po darbo valandų šoka, groja, dainuoja daugiau kaip 50 tūkstančių vilniečių. Mieste veikia 12 liaudies teatrų, 33 mišrūs chorai, 121 vaikų choras, 11 dainų ir šokių ansamblių, 58 pučiamųjų orkestrai, 20 etnografinių ansamblių, 130 tautinių šokių kolektyvų, 59 instrumentiniai ansambliai... Pernai Kultūros valdyba surengė per 100 stambių teatralizuotų šven-

čių ir vaidinimų, kelis tūkstančius poilsio vakarų...

Visa tai įsigirdęs, as tik kraupiau galvą. Daug, labai daug!

—Bet ne riba,—pasakė J. Kilšauskas.—Stengiamės į meno saviuoklos sąjūdį įtraukti vis daugiau ir daugiau darbininkų, tarnautojų, studentų, moksleivių. Juk kuo daugiau jų kurs ir vartos kūrybines vertybes, tuo kultūringesnis taps mūsų Vilnius.

Taip mano ne vienas J. Kilšauskas. Tuo rūpinasi ir miesto valdžia, įvairių įmonių, organizacijų vadovai, profsąjungos ir kitos visuomeninės darbo žmonių organizacijos. Žodžiu, miesto kultūros švietimo įstaigų veikla orientuojama taip, kad ji ir domintų žmones, ir paskatintų juos visapusiškai tobulintis, sudarytų galimybę išreikšti save kūryboje, užpildyti niekuo nepakeičiamomis vertybėmis laisvalaikį. O kokie dideli tapo mūsų žmonių dvasiniai poreikiai—teatrų ir koncertų salės pilnos ir pilnos, knygos graibstyte graibstomos...

J. Kilšauskas man daug pasakojo apie miesto kultūrinį sąjūdį, kuriam vadovauja kelinta dešimtis metų. Mačiau—jam brangus ir artimas tas darbas, jam atiduodamos visos jėgos, visos dienos. Būna ne tik džiaugsmo. Kaip ir kiekviename darbe—netruksta ir rūpesčių. Sakykim, jį jaudina tai, kad emė stigti—tiksliau sakant, prireikė daugiau kultūros darbuotojų, ne bet kokių, o su aukštuoju išsilavinimu. Keičiasi gyvenimas, eina aukštyn.

Rūpesčiai rūpesčiai, sakau, bet gerbiamasis Jonai Kilšauskai, kiekvienas darbas—tai šventė, tegu ir mažytė, bet visvien palaimos turi—iš to ir یشهina prasmingo gyvenimo pajauta. Tai sakykit, kas Jūsų ilgame darbo kelyje tyškiausiai atsispaudė?

J. Kilšauskas daug negalvodamas man atsakė: "Respublikinės dainų šventės, kurioms ruošiamės penkerius metus. Tam, kas nedalyvauja visame tame pasirengimo darbe, gal ir sunku suprasti, ką mums reiškia tos šventės. Kiek darbo, kiek energijos ir prakaito aukoja kolektyvų vadovai, organizatoriai! Bet kai pamatai respublikinės dainų šventės dalyvių margą eiseną, išgirsti 35 tūkstančių dainininkų ir muzikantų, išvysti vingrią šokių pyne didžiausioje stadiono aikštėje, atsiduri tarsi kitoje žemėje, kur džiaugsmas nuvalo visus pasirengimo vargus, nesėkmes."

Gal žmogus tam ir dainuoja, groja, šoka, kad savo jausmais pakiltų virš kasdienybės? Skrendantis žmogus labai gražus. Ne šliaužiojantis... Algis Juodupis

"GROK, JURGELI" LAUREATAI

Kaune įvyko tradicinis kaimo kapelų konkursas "Grok, Jurgeli". Jame dalyvavo daugiau kaip trys šimtai muzikantų, dainininkų ir šokėjų.

Didysis prizas įteiktas Lietuvos žemės ūki akademijos kaimo kapelai. Laureatais taip pat tapo Kauno medicinos instituto saviuoklininkai, jungtinės Kauno energetikų kaimo kapela ir Trakų liaudies kaimo kapela "Galvė". Muzikantų muzikanto vardą iškovojo armon grojės švenčionėliškis Julius Norakis.

Jau dvidešimt metų koncertuoja duetas—pianistai Kęstutis ir Liuda Grybauskai. Jie dažnai koncertavo Lietuvos miestuose ir kaimuose, gastroliavo daugelyje Tarybų Sąjungos miestų. Neseniai prie jų prisijungė ir sūnus Audris, Vilniaus konservatorijos diplomantas.
Nuotraukoje: Grybauskų trio. G. Švitojaus nuotrauka

GAUSEJA MUZIEJAUS EKSPONATŲ

Telšių kraštotyros muziejus papildė daugiau kaip 400 eksponatų. Vyresniojo mokslinio bendradarbio G. Šatkausko vadovaujama kompleksinė ekspedicija aplankė 8 kaimus, užrašė daug prisiminimų apie revoliucinę praeitį, surinko nemažą

tautosakos, liaudies meno dirbinių. Telšių kraštotyros muziejuje, kuris neseniai paminėjo savo gyvavimo penkiasdešimtmetį, yra per 31 tūkstantį eksponatų. Buities skyriuje po atviru dangumi pastatyta 16 etnografinių pastatų.

KOVOTOJŲ ATMINIMUI

Ukmergės miesto centre, gražioje Tarybų aikštėje, iškilo skulptūrinė kompozicija "Vėliavnešiai". Trijų veržliai į priekį žengiančių revoliucionierių figūros simbolizuoja darbininkų, valstiečių ir darbo inteligentijos vienybę kovoje už laudies laisvę ir laimę. Šią kompoziciją sukūrė skulptorius V. Krutinis ir architektė D. Baniėnė.

Bėgs metai, sužaliuos ir vėl lapus mes šimtamečiai aikštės medžiai, žydės vis naujos gėlės, o monumentalai, iš bronzos išlieta "Vėliavnešių" skulptūra stovės tarsi gyvas revoliucinių kovų liudininkas, primindama kartų kartoms tikrąją laudies laisvės kainą. Čia, pro šią aikštę, ėjo lenininės "Iskros" platintojų keliai, čia šimtmečio pradžioje rinkdavosi darbininkai į Gegužės pirmosios demonstracijas, į visuotinį politinį streiką... Primins paminklas ir istorinius 1919 metų įvykius, kai Ukmergėje veikė apskrities revoliucinis komitetas. ir

Prienų rajono Išlaužo žuvininkystės ūkyje 1982 metais išauginta 36-tonų karpų, 20 tonų daugiau negu planuota. Žvejams šiemet perduota 150 hektarų naujų tvenkinių ir bendras jų plotas dabar viršija 500 hektarų.

Nuotraukoje: Pirmaujantys ūkio žvejai [iš kairės] Juozas Kizevičius, Pranas Batutis ir Kazimieras Stasiūnas prie rudens "derliaus".

6

tvirtus revoliucionierių pagrindinių žingsnių buržuazijos valdymo metais. Daug drąsių kovotojų, žymių visuomenės ir kultūros veikėjų išugdė Ukmergės žemė. Jų atminimas čia šventai saugomas.

Apie revoliucinę Ukmergės praeitį, šiandieninius darbo žmonių laimėjimus, iškilmingai atidengiant "Vėliavnešių" skulptūrą, kalbėjo Ukmergės rajono vykdomojo komiteto pirmininkas A. Bernotas, partijos rajono komiteto pirmasis sekretorius A. Ridulis. Prisiminimais apie revoliucinę veiklą Ukmergės apskrityje, apie kovų bendražygius pasidalijo Partijos istorijos instituto prie Lietuvos KP CK direktorius R. Sarmaitis.

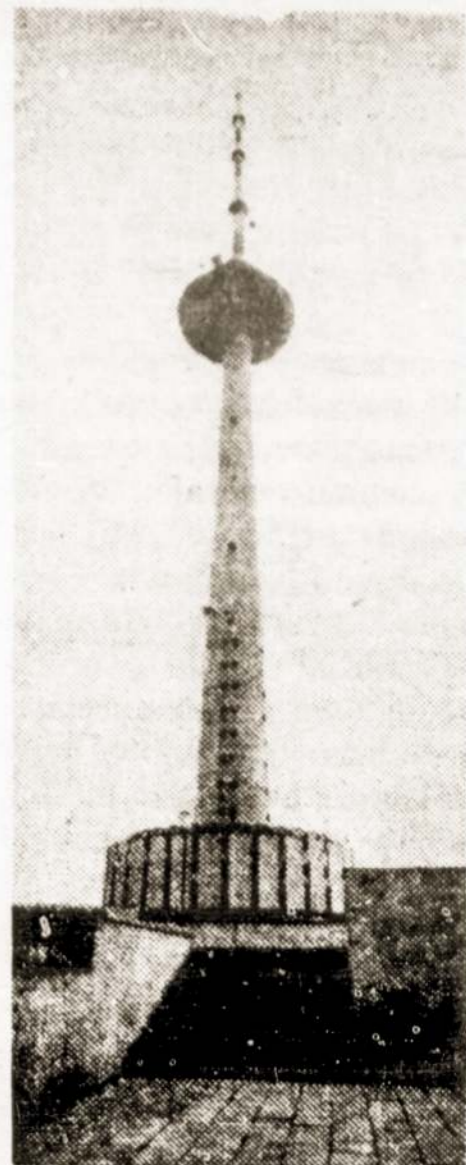
"Vėliavnešių" atidengimo iškilnėse dalyvavo Lietuvos KP CK kultūros skyriaus vedėjas S. Šimkus, respublikos kultūros ministras J. Bielinis, kiti atsakingi partiniai ir tarybiniai darbuotojai, revoliucinių kovų veteranai.

Žvilgsnis iš televizijos bokšto

Vilniečius, o ypač jų svečius vilioja Karoliniškėse iškilęs televizijos bokštas. Knietai pasižiūrėti, kaip iš jo atrodo mūsų žiloji sostinė. Tam smalsumui patenkinti Lietuvos respublikiniame radijo ir televizijos perdavimo centre įsteigta ekskursijų tarnyba, kurioje dirba penki ekskursijų vadovai. Kol kas norinčių pasižvalgyti iš paukščio skrydžio yra daug, todėl ekskursantai priimami grupėmis po 30 žmonių. Jei grupė būna mažesnė, gali, čia pat nusipirkti bilietus, patekti į bokštą ir pavieniai ekskursantai.

... Tad pasikeliami erdviu liftu į salę, kurios viduryje stovi televizijos bokšto maketas. Ekskursijų tarnybos viršininkė Žaneta Papšienė pasakoja, jog kai kurios bokšto konstrukcijos statybos metodai buvo pirmą sykį pasaulyje Vilniaus televizijos bokšto lifto šachta surinkta iš sukeltų per viršų ir vėliau sumontuotų atskirų gelžbetonio bloku. Judri lifto šachta nesideformuoja, nedega. Sužinome, kad bokštas sveria apie 30,000 tonų, jo aukštis—326 metrai ir 47 centimetrai. Pradedant nuo apačios, bokštas kas metras 5 centimetrais plonėja, plonėja ir jo sienos. Tačiau statinio tvirtumas nuo to nenukenčia. Jis išlaikytų ir uraganinį vėją. Tik tada jo viršūnė gali siūbuoti pustrėčio metro amplitude. Tokie vėjai mūsų respublikoje pasitaiko labai retai. Šiais metais, papūtus stipriam vakariui, bokšto viršūnė siūbavo tik pusantro metro amplitude.

Pakylame į 165 metrų aukštyje esančią apžvalgos aikštelę. Po mūsų kojomis atsiveria nuostabi Vilniaus senamiesčio ir jo naujųjų rajonų panorama. Jei diena giedra ir visai nėra rūko, puikiai matyti Vilnių supantys kaimai. Kaip ir žiūrint iš žemės—žavūs Lazdynai, Karoliniškės, kranais pasipuošęs naujai statomas Justiniškių rajono

nas. Z. Papšienės žodžiais tariant, jie visada nusipelno pagyrimų iš sostinės svečių. Žavi gausūs Vilniaus želdiniai. Tik iš televizijos bokšto pamatysi grakštų mėlyną Neries vingį ir daug geriau suprasti, kodėl tarp jų esantis parkas pavadintas Vingio parku.

Apžvalgos aikštelėje esančiame bare "Paukščių takas" užkandame, išgeriame kavos. Kol kas jame galima užtrukti ne ilgiau kaip valandą, nes ekskursantai nuolat keičiasi. Jų per dieną būna 13-14 grupių. Tačiau ateityje, kai ekskursantų sumažės, iš čia galima bus pasižvalgyti po sostinę, paklausti muzikos, nežvilgčiojant į laikrodį. Baro vedėja Vida Bražienė pasakoja, jog baras keis savo išvaizdą, ji labiau atitiks pavadinimą.

Gera pasižvalgyti į Vilnių iš paukščio skrydžio. Televizijos bokštas kviečia į ekskursiją.

Birutė Jūronytė

LEIPCIGO PARODOJE

Turi kuo pasididžiuoti Lietuvos knygų leidėjai. Štai keli faktai iš 1982 m.: Leipcigo tarptautinės knygos meno parodos, pateikti "Vagos" leidyklos vyriausiojo dailininko V. Armalo.

Leipcige savąjį knygų meną demonstravo 73 šalys, veikė 9 specialios parodos. Daugiausia apdovanojimų pelnė Tarybų Sąjungos, Demokratinės Vokietijos, Lenkijos, Čekoslovakijos, Vengrijos, Federatyvinės Vokietijos, Anglijos, Šveicarijos, Austrijos knygos.

Tarybų Sąjungos skyriuje gerai atrodė ir lietuviškos knygos: K. Širvydo žodynas, "Čiurlionis", "Vilniaus architektūra". Getės "Faustas", P. Nerudos "Poezija", E. Mieželaičio "Mano lyra".

Parodoje, skirtoje Getės 150-osioms mirties metinėms pažymėti, buvo demonstruojamos knygos, išleistos nuo 1770 metų iki mūsų dienų. Europos, Amerikos ir Azijos leidyklos parodė 681 knygą. "Vagos" išleistas "Faustas" su dailininko V. Kalinausko iliustracijomis laimėjo sidabro medalį.

Siuolaikinės literatūros iliustracijų parodoje dailininkas A. Žvilis pelnė bronzos medalį už iliustracijas E. Mieželaičio "Mano lyrai".

Gražiausias knygas vaikams rodė apie 40 šalių. Čia buvo eksponuojama net 14 "Vagos" leidinių su S. Valiuvienės, S. Eidrigėvičiaus, K. Juodkaičio, A. Každailio, I. Žvilio

vienės, A. Surgailienės ir kitų dailininkų iliustracijomis. Už Varšuvoje išleistą knygą bronzos medalį pelnė ir S. Eidrigėvičius.

Parodos rengėjai buvo iš anksto atspausdinę didelio formato Getės "Trijų pasakų" lankus ir išsiuntinę į įvairias šalis irišti. Konkurse dalyvavo apie 120 dailininkų. Šių darbų paroda buvo nepaprastai įvairi ir įdomi. Matyti, ir vertintojams buvo sunku nuspręsti, kas geriausias meistras,—apdovanojimų niekas negavo. Šalia kitų meistrų darbų gražiai atrodė ir dailininko B. Leonavičiaus triūsas—knyga, irišta į batiką.

Leipcigo paroda demonstravo geriausius įvairių šalių knygų meno pavyzdžius. Buvo matyti, kad ir Lietuvos leidėjai gali varžytis su pasaulio garsenybėmis.

RAŠYTOJO GIMTINĖJE

Vilniaus valstybinio pedagoginio instituto studentų ekspedicija dirbo lietuvių literatūros klasiko V. Krėvės gimtinėje Subartonyje. Studentai aprašė gamtą, formavusią rašytojo asmenybę, tyrė buitines ir etnografijos realijas, atsispindėjusias jo kūryboje, rinko ir registravo V. Krėvei priklausiusius daiktus, užrašinėjo Subartonių gyventojų prisiminimus apie jį.

Studentų darbai—gražus žiedas V. Krėvės 100-ųjų gimimo metinių pagerbimo vainikas.

Vilnis, 1983 vasario 3

Leningradas — Ignalina: DRAUGYSTĖS STATYBA

Sparčiai kyla Tarybų Lietuvos energetikos milžino—Ignalinos atominės elektrinės korpusai. Tik iš paukščio skrydžio aukštumos galima akimis aprėpti didžiulę statybos aikštelę. Pagrindiniame korpuse jau montuojamas pirmasis jėgainės reaktorius, kuris ateinančiais metais turi stoti darbo rikiuotėn.

Tūkstančiai žmonių metale ir betone įkūnija mokslininkų ir projektuotojų—“atomo tramdytojų” mintį. Kiekvienas Ignalinos atominės elektrinės blokas, kurių bus keturi, savo galingumu beveik prilygs visai Elektrėnų jėgainei, dabar duodančiai apie devynis dešimtadalius Lietuvoje pagaminamos elektros energijos. Atominė elektrinė padės toliau intensyviai vystyti svarbiausias pramonės šakas, kompleksiskai mechanizuoti žemės ūkį.

Ignalinos elektros milžiną stato visa šalis. Iš Uralo ir Sibiro. Tolimųjų Rytų ir Vidurinės Azijos nenutrūkstamu srautu keliauja čionai metalas ir technika, statybinės

medžiagos ir aparatūra. Bet ypač glaudūs draugystės ryšiai elektrinės statytojus sieja su Leningradu. Į Leningrado V. Lenino atominę elektrinę, išaugusią prieš keletą metų ant Suomų įlankos kranto, vyksta iš Ignalinos specialistų grupės pasisemti patirties. Juk Leningrado atominė—viena didžiausių, viena moderniausių Europoje.

Leningradas atlieka pačius svarbiausius Ignalinos atominės elektrinės užsakymus. Visame pasaulyje garsiam susivienijime “Ižoros gamykla” pagaminti branduolinio garo gamybos įrengimo elementai pirmajam Ignalinos atominės elektrinės energetiniam blokui. S. Kirovo “Elektrosilos” gamybiniame susivienijime leningradiečiai renka svarbiausią Tarybų Lietuvos statybai 750 tūkstančių kilovatų galios turbinų generatorių—galingiausių šalyje. Elektros energija jis galėtų aprūpinti miestą, kuriame gyvena milijonas žmonių!

Romualdas Česna

Daug statoma Jurbarko rajono Mičiurino sodininkystės tarybiname ūkyje. Pastaraisiais metais išaugo nauji ūkiniai ir visuomeniniai pastatai. Visos jaunos dirbančiųjų šeimos gauna butus. Neseniai vaikai pradėjo mokytis naujojoje Klausučių vidurinėje mokykloje, mažyliai turi 120 vietų lopšelių-darželių.

Nuotraukoje: Lopšelio-darželio auklėtoja G. Žukaitienė moko vaikučius piešti.
k. Jankausko nuotrauka

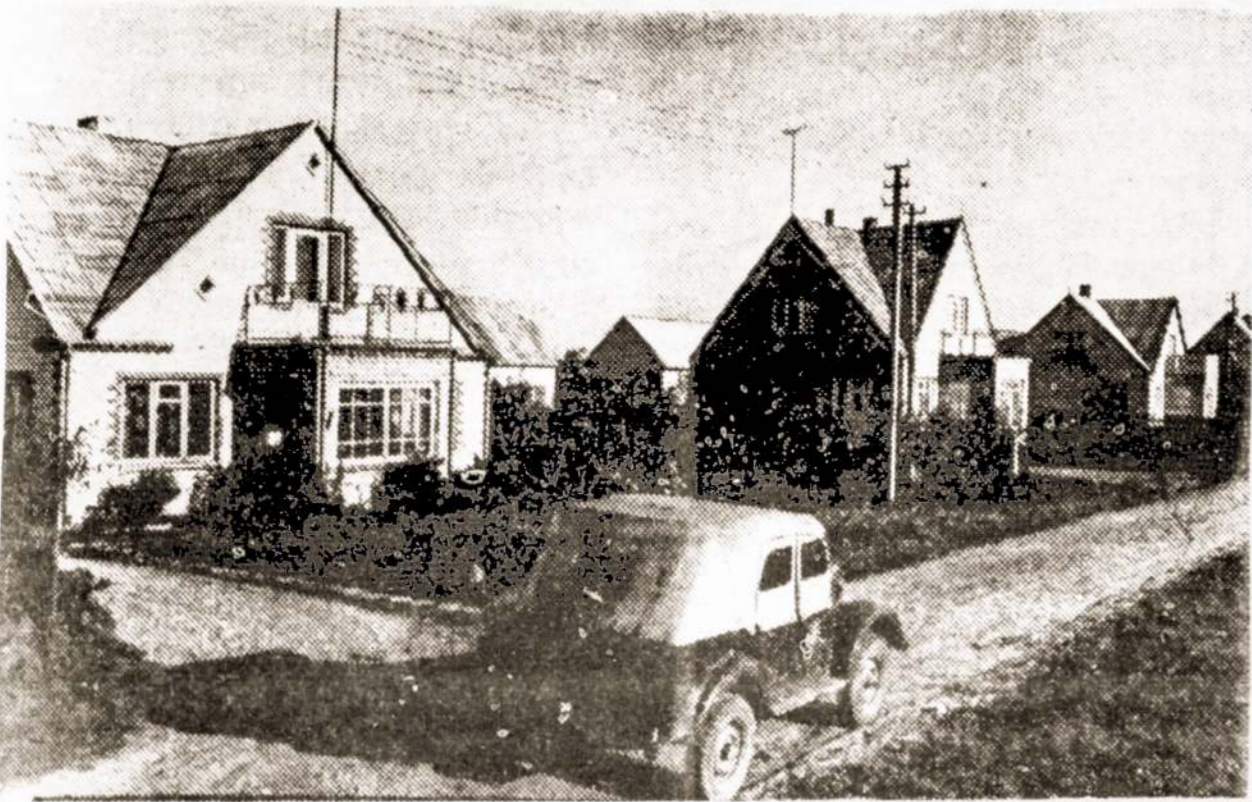
IŽYMAUS GAMTININKO JUBILIEJUS

Gruodžio 16 d. sukako 100 metų, kai gimė išnykęs gamtininkas, Lietuvos TSR nusipelnęs mokslo veikėjas, akademiškas, profesorius Tadas Ivanauskas. Kadaišis jis sakė: “Gamtos viešpats ne tas, kuris ją naikina, bet tas, kuris kuria”. Šie žodžiai nenustojo savo reikšmės ir šiandien. Tai priesakas gamtos bičiuliams. Kauno jaunieji gamtininkai savo tradicinę šventę, šiemet rengiamą trisdešimt antrą kartą, skyrė mokslininko šimtosioms metinėms.

Gausiai susirinkusi miesto moksleivija su įdomumu klausėsi T. Ivanausko dukters E. Baltuškevičienės, akademiškos mokinio, Lietuvos žemės ūkio akademijos miškininkystės katedros docento A. Navasaičio, Respublikinio zoologijos sodo direktoriaus A. Andriūškevičiaus atsiminimų apie šį išnykusių žmogų.

Ižymaus mokslininko vardu pavadintame zoologijos muziejuje atidarytas akademiškas memorialinis kambarys. Jame eksponuojamos profesoriaus knygos, moksliniai darbai ir įvairūs daiktai. Apie Tado Ivanausko gyvenimą, mokslinę veiklą kalbės gruodžio 7 ir 8 dienomis muziejuje įvykusiuose renginiuose.

Tado Ivanausko zoologijos muziejuje ištisus metus vyko įvairūs renginiai, propaguojantys gamtos apsaugą. Dabar lankytojai gali apžiūrėti Kauno rajono Garliavos, Rokų, Kulautuvos, Cekiškės vidurinių mokyklų auklėtinių piešinių parodą. “Ir platus gi kraštas mūsų gimtasis”, skirtą TSRS ikūrimo šėšiasdešimtmečiui. Muziejuje dažnai skaitomos paskaitos, po kurių demonstruojamos skaidrės ir filmai, pasakojantys apie gamtą, jos apsaugą.
Vandalinas Junevičius

Akmenės rajono Papilės paukštinkystės tarybinis ūkis garsėja aukšta žemdirbystės kultūra, gražiais darbo rezultatais. Sėkmingai baigti visi lauko darbai. Nuo metų pradžios valstybei perduota 5 milijonai 322 tūkstančiai kiaušinių, apie 27 tūkstančiai centnerių pieno ir beveik 8 tūkstančiai centnerių mėsos. Ūkyje daug statoma. Senuose kaimuose kyla nauji mūriniai namai.

Nuotraukoje: Mūriniai namai Kalniškių kaime.

A. Dilio nuotrauka

MOTINAI, VAIKUI, ŠEIMAI

Sakoma, kad Tarybų Sąjungoje yra viena privilegijuota klasė. Tai—vaikai. Jie nuo pat mažų dienų apgaubti valstybės rūpesčiu. Jiems—lopšeliai ir darželiai, jiems—vasaros poilsio stovyklos ir geriausi kurortai. Tačiau nemažesnis dėmesys skiriamas ir motinai. Štai nuo lapkričio pirmosios joms pradėtos mokėti naujos pašalpos.

Kokią materialinę naudą tai duos šeimoms, žurnalistas Algimantas DEGUTIS paprašė papasakoti Lietuvos respublikinės profesinių sąjungų tarybos Socialinio draudimo skyriaus vedėją Evaldą KLIUCINSKĄ.

—Žmogaus gerovė,—pasakė jis,—buvo ir yra svarbiausias Komunistų partijos, Tarybinės vyriausybės rūpestis. Neatsitiktinai todėl ir TSKP XXVI suvažiavime daug dėmesio buvo skirta šeimai, jaunosios kartos auklėjimui. Nemaža lėšų šiems tikslams skiria ir profsąjungos. Pakanka pasakyti, kad vien 1982 m. valstybiniam socialiniam draudimui panaudota 240 milijonų rublių, iš jų arti penktadalio išleista betarpiškai jaunosios kartos auklėjimui ir aprūpinimui. Tai—apmokamos atostogos moterims nėštumo ir gimdymo laikais, 1983 vasario 3

kotarpiai, pašalpos gimusiems kūdikiui, sergančio vaiko slaugymui, vaikų vasaros stovyklų išlaikymui, jų sanatoriniam kurortiniam gydymui.

Žymi dalis lėšų dabar bus mokama motinoms, gimusiems vaikui. Nuo lapkričio 1 d. gimdyvė gauna vienkartinę pašalpą nuo 50 iki 100 rublių, priklausomai nuo to, kuris tai šeimoje kūdikis. Tuo valstybės parama nesibaigia. Motinai, iki vaiko sukaks vieneri metai, kas mėnesį mokama po 35 rublius. Žinant tai, kad Tarybų šalyje labai žemos kainos vaikų maistui ir drabuželiams, galima drąsiai tvirtinti, jog šiuo laikotarpiu šeimos padaugėjimas jos biudžetui visiškai neatsiliepia, o priešingai—yra nemažas priedas. Beje, reikia pabrėžti, kad minėtas pašalpas gauna dirbančios ir besimokančios motinos. Namų šeimininkės, gimusiems kūdikiui, gauna 30 rublių pašalpą.

Prie viso šito reikia pridurti, kad artimiausiu metu respublikoje bus prailgintos apmokamos nėštumo atostogos ir apmokamas laikotarpis susirgusio vaiko slaugymui: pirmuoju atveju—iki 70 dienų, antruoju—iki dviejų savaičių.

Valstybė suinteresuota, kad mo-

terys, turinčios mažų vaikų, galėtų dirbti pamėgtą darbą, dalyvauti visuomeniniame gyvenime. Tai liečia tiek miestą, tiek kaimo moteris. Todėl kasmet vis daugiau statoma lopšelių ir darželių, į kuriuos vaikai priimami nuo vienerių metų. Už simbolišką mokesį—maždaug dvejų dienų motinos užmokesį—vaikas šiose ikimokyklinėse įstaigose gauna pilną išlaikymą: maistą, gerą priežiūrą, žaislus. Miestuose praktiškai dabar visi norintys tėvai gali pasiūsti savo vaikus į lopšelius ir darželius. Jie sparčiai statomi ir kaime. Savo žodžių patvirtinimui noriu pateikti keletą skaičių. 1975 metais Lietuvoje buvo 936 lopšelių-darželių, iš jų beveik 300—kaime, o šiemet jų yra apie 1200 ir beveik pusė jų veikia kaimo vietovėse. Respublikoje sėkmingai sprendžiamas uždavinys, kad iki 1985 metų pabaigos visuose kolūkiuose būtų savas lopšelis-darželis.

Praėjusį rudenį duris atvėrė nauja graži 60 vietų valgykla Lazdijų MSV. Neseniai svetingai sutiko pirmuosius lankytojus moderni Metelių žuvininkystės ūkio valgykla, įkurtas atšventė Lenino kolūkio žemdirbių 60 vietų Leipalingio valgykla.

Tad šiuo metu Lazdijų rajono žemdirbių aptarnauja 25 kaimo valgyklos, turinčios per tūkstantį vietų. O Ančios, K. Poželos, Kirsnos “Vienybės” kolūkiai turi net po dvi valgyklas.

Iki 1970 metų rajono ūkiuose buvo tik šešios valgyklos. Kuklios ir paprastos. Vėliau ūkiai sustiprėjo ekonomiškai, pradėjo statyti naujas, geresnes, su skoningais interjerais. Tiesa, trylika dar yra pritaikytose patalpose, tačiau ir jos palaipsniui keičia savo veidą—remontuojamos, rekonstruojamos. Antai Morkavo tarybinio ūkio valgykla—beveik pirmagimė rajone. Iš pradžių ji buvo įrengta gyvenamajame name be jokių patogumų, valgi gamino ant paprastos kaimiškos krosnies. Prieš kelerius metus valgykla buvo rekonstruota, įrengtas šiuolaikinis interjeras, vietoj krosnių pastatytos elektrinės viryklės, kiti įrenginiai.

Kasmet gausėja lankytojų valgyklose. Jeigu žiemą vidutiniškai kaimo valgyklose maitinasi 12-15 proc. žemdirbių, tai vasarą—net trečdalis.

Bene daugiausia valgyklų paslaugomis naudojasi mechanizatoriai, vairuotojai. Taupydami brangų laiką pavasario sėjos metu, S. Neries, K. Poželos, “Spartuolio” ir kai kurių kitų ūkių žemdirbiams karšta maistą termosuose pristatydavo į darbo vietą.

Rajono profsąjungos komitetas ir gausus jo aktyvas ateityje dar labiau stengsis prisidėti prie kaimo valgyklų darbo gerinimo, kad žemdirbys mažiau turėtų buitinių rūpesčių, našiau galėtų dirbti.

V. Šiugzdė
7

Nuotraukoje: Kapsuko rajono Kapsuko kolūkio gyvulininkystės kompleksas. G. Svitajaus nuotrauka

DZŪKŲ NESUŽAVEJO AMERIKA

Kai Varėnos rajono Liškiavos kolūkio mechanizatoriui Antanui Čerabiejui ir jo žmonai Bronėi atsirado galimybė pasisvečiuoti Jungtinėse Amerikos Valstijose pas gimines, tie daug nesvarstė išsiruosė kelionėn.

Iš Maskvos Čerabiejai nuskrido į Vakarų Vokietijos miestą Frankfurtą, o iš ten—į Niujorką. Išpūdžių labai daug. Tai buvo jų pirmoji kelionė lėktuvu, ir dar per Atlantą. Darbščius, paprastus kolūkiečius pritrenkė didmiesčio triukšmas, dangoraižiai, už kurių dangaus nematyti. Jie stebėjosi: kaip žmogus gali gyventi tokia skruzdėlyne ir triukšme, prabangos ir skurdo, įvairiausių kontrastų ir prieštaravimų aplinkoje?

Ilgiausiai būvojo jie pas Antano pusseserę ir tetą. Antanui, kaip mechanizatoriui, rūpėjo susitikti su amerikiečių fermeriu, pasidairyti po jo fermą, pasikalbėti, kaip sekasi ūkininkauti. Tačiau jam tai nepavyko. Pusseserė gyvena Boksfordo miestelyje, o aplink miškai ir fermų arti nebuvo.

Pokalbiuose su giminėmis išaiškėjo, kad lietuviai išėiviai vis dar įsivaizduoja Lietuvą tokią, kokią paliko išvykdami iš jos darbo ir duonos iekoti.

„Mums buvo juokingi kai kurie jų klausimai,—pasakoja Antanas Čerabiejus,—„Ar tebevalgsta kaimo žmonės šiaudinėse pastogėse?“ Jiems papasakojau, kaip aš gyvenu ir dirbu, kaip gyvena mūsų šiandieninis kaimas, kad mūsų vaikai mokosi aukštosiose mokyklose. Seniau retas kas turėjo dviratį, o dabar prie dažno mūriuko kaime blizga automašina.

Mano pašnekovai atidžiai klausėsi ir buvo labai patenkinti gimtojo krašto pažanga, nauju gyvenimu, sukurtu po niokojančio Antrojo pasaulinio karo. „Be to, patys pagalvokite, ar aš būčiau jus aplankęs, čia atvažiuavęs tik pasisvečiuoti, jeigu nebūtų iš ko? Juk tokia kelionė nemažai kainuoja“,—taip baigiau aš jiems savo pasakojimą,—pasakė Antanas.—Visi linkčiojo galvomis pritardami, kad teisybė porinu. Juk buržuaziniams laikais į Ameriką vykdavo pardavę savo kelių hektarų žemės sklypą, palikdavo tėviškę su ašaromis akys ir leisdavosi kelionėn, nežinodami, kaip juos sutiks, kur įsikurs“.

Lietuviai išėiviai bėdojo, kad po karo buvo lengviau, o dabar padėtis ir pragyvenimas tolydžio blogėja.

Šeiminkai davė paskaityti porą laiškų iš Amerikos. Juose gausu nusiskundimų dėl pragyvenimo, minimas atvejais, kai žmogus buvo nušautas, tik išėjęs iš savo namų, kad apie didėjantį nusikalstamumą Amerikoje rašo spauda ir kalba

8

Amerikos valdžios organai. Laiške Bronėi neslepia nerimo, kad Amerika visur bet kokioms priemonėm nori diktuoti savo valią, kad paprasti žmonės nepritaria kurstytojiškai karingai jos politikai, rengia antikarines demonstracijas. Pažangūs amerikiečiai jaučia ir supranta Reagano administracijos politikos pavojingumą.

Kitame laiške pažymima, kaip daug Amerikoje miršta žmonių nuo vėžio, širdies ligų, cukraligės, kenčia dėl nuomario. Miršta seni žmonės, jauni ir net vaikai, mat medicininė pagalba labai brangi. Antano pusseserės dukterį, kuri tik porą dienų sirgo, atleido iš darbo.

Buvo atvykusi į Lietuvą Antano pusseserė su dukra. Pasisvečiavo, pabuvojo Vilniuje, Minske, Maskvoje, Leningrade. Apie savo išpūdžius iš kelionės po TSRS kalbėjo per Amerikos televiziją. Kadangi teisingai pasakė, ką matė, tai televizijos laidą vadovai nutraukė, neleido jai užbaigti. Štai ir žodžio laisvė, ir amerikinė demokratija!

Noriu trumpai apibūdinti šią darbščią dzūkų šeimą, Antanas mechanizatorius pirmūnas, jo portretai pabuvojo ne tik kolūkio, bet ir rajono garbes lentoje. „Dabar nesu pirmaujantis,—kukliai sakė jis,—bet esu tarp pirmaujančių“. „Tai atrodo, kad gyvenate neblogoi?“—paklausiau šeiminkų. „Ko mums trūksta—nieko, tik mūsų, kaip ir paprastų amerikiečių, troškimas, kad pasaulyje būtų tvirta taika, kad nebūtų karų“.

Žmona Bronė mokykloje dirba valytoja, sūnus Jonas mokosi Žemės ūkio akademijoje agronomu, duktė Nastutė—Liškiavos vidurinės mokyklos septintokė.

Malonų išpūdį paliko atsilankydamas darbščioje dzūkų šeimoje. Ilgam liks atmintyje jų žodžiai, kad namuose geriausia, kad dabar Lietuvos sodiečiai nebereikia galvoti, kokiū būdu prasimanyti „šipkartę“, kur tu begyventum—Suvalkijos lygumuose ar Dzūkijos kalvose—visur esi ramus dėl rytojaus, Lietuva broliškųjų sesių būryje klesti ir žydi.

D. Tertelis

Verėnos rajonas,
Liškiavos kolūkis

KOMJAUNUOLIŲ ATMINIMUI

Panevėžyje seniausioje Juozo Balčikonio vidurinėje mokykloje atidengtos memorialinės lentos.

Panevėžiečiai gerbia kovotojų atminimą. Memorialinės lentos skirtos hitlerinės okupacijos metais nužudytam mokyklos direktoriui Jonui Keisminui, aktyviausiems komjaunuoliams Marytei Margytei, Liudui Didžiuliui ir Viktorui Vytautui Daunorui.

IŠ VILNIAUS GAISRŲ ISTORIJS

Kas valandą mūsų planetoje kyla šeši šimtai gaisrų. Taigi per metus jų būna per penkis milijonus. Gaisrų suvestinės rodo, kad devyni iš dešimties gaisrų kyla dėl žmogaus kaltės, kas penktą sukelia vaikai. O ką apie priešgaisrinę apsaugą byloja istoriniai dokumentai?

Jau 1505 metais rugsėjo 6 d. Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Aleksandro privilegijoje rašoma: „Isakėme Vaitui ir miestiečiams, kad ten kiekvienuose vartuose sargybinius turėtų, nuolat, dieną ir naktį“. 1522 metų Žygimanto I privilegija patvirtino Vilniui įgulą. „Dėl išlaikymo gi viso Vilniaus miesto apsaugos, Kunigas Vyskupas, laidodamas ramybę sau ir savo valdinius drauge su piliečiais, teisėtais mūsų valdiniais, o taip pat kitais mūsų Vilniaus gyventojais. Ir pagal tą surašymą sutiko įvesti piniginę rinkliavą, lygiai kiekvieną liečiančią metinei apsaugai išlaikyti, 24 sargybinius ir penktą jų viršininkų. Iš kurių 12 turėjo saugoti rotušę, o kiti 12, vaikščiodami po miestą, kasnakt prižiūrėti privalo, sutrukdydami vagstes, įsilaužimus ir gaisrus, kaip tai visuose gerai sutvarkytuose miestuose daroma.“

1530 metais po didelio gaisro Vilniaus magistratas įsakė namų savininkams įsigyti gesinimo priemonių. O dar po šešerių metų Statutas įpareigojo kasmet jas tikrinti. 1588 metų Lietuvos III Statutas jau numatė griežtą baudmę už padegimą: „Jeigu kas išdrįstų tyčia padegti pilį, miestą arba valdovo dvarą, arba bajoro, pono, kunigaikščio pilį ar namus, ir būtų įrodyta jo kaltė, arba jis būtų

sugautas nusikaltimo vietoje, tai, pagrįstai įrodžius jo nusikaltimą, jis turi būti, kaip ir dėl kitų baudžiamųjų dalykų, kaip tai dėl smurtinio užpuolimo bajorų namų ir įrodžius tai su šešiais bajorais, kaip tai aukščiau aprašyta, jis turi būti sudegintas, o sunaikintos ugnies turtas turi būti atlygintas iš nusikaltėlio turto, jeigu jis jo turėjo“.

1610, 1615, 1630, 1667 metais gaisrai sunaikino dalį Vilniaus. Degdavo dažniausiai mediniai namai. XVII-XVIII a. nuo karų ir gaisrų nukentėjo nemažai Vilniaus architektūros paminklų: sunyko pilys, gynybinė miesto siena, kelis kartus degė katedra, gerokai nuo gaisro nukentėjo Mykolo bažnyčia, Teresės bažnyčios interjeras. Du kart degė rotušė.

1749 metų birželio 8 dieną Vilniuje sudegė daugiau kaip pusė namų, iš jų ir miesto rotušė su magistrato archyvu bei didžiųjų kunigaikščių privilegijomis, teismų sprendimais bei kitais dokumentais.

1776 metais seimas uždraudė statyti medinius namus, įsakė visų namų stogus perdengti čerpėmis.

1802 metais Vilniuje vėl kilo daugybė gaisrų. Degė namai, parodotuvės. Daug žmonių žuvo gaisrų liepsnose. Tais pačiais metais Vilniaus pirkkliai nutarė iš savanorių suburti priešgaisrinę apsaugą. Komandą išlaikymui lėšas rinkdavo miesto savivaldybė. Galiojo ir tokia taisyklė: jei namų savininkas įnešdavo savanoriškas aukas, tai, kilus gaisrui, gaisrininkai jo namą gesindavo. Tie, kurie neaukodavo, pagalbos iš gaisrininkų nesulaukdavo.

Petras Šatkus

Vilniaus plastmasinių dirbinių gamykloje taupiai naudojamas kuras, šiluma, elektros energija, žaliavos. Tai įgalina kolektyvą pateikti liaudies ūkiui daugiau reikalingų gaminių.

Nuotraukoje: (iš dešinės) ekstruzijos cecho mašinistų brigadininkas Jonas Suslavičius ir techninės kontrolės skyriaus kontrolierė Irena Adamovič tikrina polietileno plėvelės kokybę.

A. Sabaliausko nuotrauka

STATO KULTŪROS KLUBA

Jonavoje chemijos statybos tresto antrosios statybos valdybos kompleksinė brigada, vadovaujama Z. Zakarausko, stato kultūros klubą. Žemių gatvėje kylančiame pastate bus 736 vietų salė, erdvios patalpos jaunimo poilsio vakarams, kambariai saviveiklinių kolektyvų repeticijoms.

PAGERĖS SPAUDOS KOKYBĖ

Vis labiau ryškėja kylančių spaudos rūmų—Lietuvos KP CK leidyklos komplekso kontūrai. Viename naujojo komplekso gamybiniame korpuse montuojamas didžiausias

respublikoje laikraščių spausdinimo agregatas.

Naujojo agregato dėka respublikiniai ir kiti Vilniuje leidžiami laikraščiai bus spausdinami ofseto būdu. Žymiai pagerės spaudos, ypač iliustracijų, kokybė.

— Ginčas—rietenų pradžia.

— Pykstame už neteisybę, įsiuntame dėl karčios tiesos.

— Ir asilas mano, kad daug išmano.

— Tūlas triukšmaudamas ilsisi.

— Ir kvailys turi įrodymų—deja, kvailų.

Vilnis, 1983 vasario 3

Panevėžyje, centrinėje miesto aikštėje gruodžio mėnesį buvo iškilmingai atidengtas V. Lenino paminklas. Jį sukūrė Lenino premijos laureatas skulptorius G. Jokūbonis su architektu J. Makariūnu.

Nuotraukoje: V. Lenino paminklas. A. Sabaliausko nuotrauka

Daugiavaikių motinų apdovanojimas

Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo š. m. rugpjūčio 25 d. įsaku sutinkamai su TSRS aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo 1944 m. rugpjūčio 18 d. įsaku TSRS Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo vardu ordinais ir medaliais apdovanotos 72 daugiavaikės motinos.

„Motinos šlovės“ I laipsnio ordinu apdovanotos daugiavaikės motinos: Panevėžio rajono—Bronislava Židonienė, Šalčininkų rajono—Janina Smolskaja, Šilalės rajono—Viktorija Ruzgienė ir Kristina Vitnienė.

„Motinos šlovės“ II laipsnio ordinu apdovanotos daugiavaikės motinos: Klaipėdos miesto—Adelė Arlauskienė ir Irena Motiejūnienė, Šilalės rajono—Domicelė Rudienė, Trakų rajono—Genutė Makarėvičiūtė.

„Motinos šlovės“ III laipsnio ordinu apdovanotos daugiavaikės motinos: Kapsuko rajono—Lina Čiplienė ir Anelė Nenartavičienė, Pasvalio rajono—Bronė Nevulienė, Radviliskio rajono—Zosė Buivienė ir Antanina Jurgilienė, Šalčininkų rajono—Irena Osipovič, Švenčionių rajono—Jelena Čagajeva.

„Motinystės medalio“ I laipsnio medaliu apdovanota 16 daugiavaikių motinų ir „Motinystės medalio“ II laipsnio medaliu—41 daugiavaikė motina.

MŪŠOS TVENKINYS

Pakruojo rajono Ždanovo kolūkyje, prie Dvairių kaimo Mūšos upę perkirto 9 metrų aukščio užtvanka. Čia išsiliejo didžiausias rajone tvenkinys, kurio plotas—156 hektarai.

Šį sudėtingą hidrotechninį įrenginį, kurio statyba truko trejus metus, pastatė Šiaulių kilnojamoji mechanizuota hidrotechninės statybos kolona. Tvenkinys ne vien gamtovaizdžiui papuošti: Jo vandens laistys 350 ha laukų, tarnaus „Mūšos“ tarpkolūkinei gyvulininkystės įmonei.

Vilnis, 1983 vasario 3

St. Petersburg, Fla.

Jau įžengė į sausio mėnesį, bet žiemos dar nesimato, oras vasariškas, medeliai žydi. Gruodžio 4 d. įvyko Klubo priešmetinis susirinkimas. Raportą davė pirm. Valys Bunkus. Klubas gerame stovy. Visi valdybos ir komisijų nariai gerai atlieka savo pareigas. Buvo renkama 1983 metų valdyba: prez. Valys Bunkus, viceprez. St. Kuzmickas, užrašų sekretorė A. Alekniene, fin. sekretorė Mary Brennan, išdininkė Bronė Vaitkienė. Direktoriai: F. Budrionis, L. Orand, P. Alekna, W. Duda, H. Sarkiunienė, H. Siauris, Korespondentės: „Laisvės“ V. Bunkienė, „Vilnies“ J. Andriulienė. Metinis susirinkimas įvyko 8 d. sausio mėn. Visiems dirbusiems Klubui, ir LLD valdybos nariams Klubas Naujųjų Metų proga padovanojo po butelį šampano.

Sugrįžo į savo žieminius namus sesutės H. Jaskevičiūtė ir E. Young. Vasarą jos praleidžia New Yorke. Sugrįžo ir mūsų muzikantė Jean Judski. Bet dabar ji jau grįžo kaip Mrs. Anthony Tumonis. Mes linkime Jean ir Antanui laimingo vedybinio gyvenimo. Daug laimės ir sėkmės judviems. Iš po vasaros atostogų sugrįžo Petronėlė Keller, vasarą praleido pas dukrą. Buves dainininkas dabar pensininkas Stasys Vaiveikis kas žiemą čia atvažiuoja. Svečiuojasi Adelė Seputis, čikagietė, pas seserėčią St. Darskienę. Buvo porai savaičių atvažiuojo advokatė Stefanija Masytė su savo mamyte Teofile Masiene, Vincas Gaučis iš Hollywood, Fla., J. Brinch iš Miami, Fla., Jonas Vairas iš Cleveland, Ohio. S. H. Stankai anksčiau gyveno Easton, Pa., dabar apsigyveno St. Petersburg. Jonas Krasnickas, Mary Baltuškas, New Port Richey. Matėsi ir daugiau svečių, bet neteko užsirašyti visų vardų. Helena Siaurienė per šventes išvažiavo porai savaičių paplaukioti gražiu laivu ir aplankyti keletą naujų salų. Pas mus vedybos retenybė, bet šiomis dienomis apšvedė Povilas Balčiūnas su Morta Leski, kanadiete. Linkime jaunavedžiams daug laimės ir saulėtų dienų.

Buvo pagerbta ilgametė visuomenės veikėja Adelė Pakalniškienė. Ji apleidžia St. Petersburgą, išsina į pensiją ir išvažiuoja gyvent pas

dukrą į Tallahassee. Adelė yra viena iš pirmūnų, kurie surado tą šiltą Floridą. Dabar Floridoj gyvena šimtai, gal tūkstančiai lietuvių. Jos šeima prisidėjo suorganizuot L.L.D. 45 kp. Prano ir Adelės Pakalniškių ir Viktoro Valley buvo suorganizuotas Dainos Mylėtojų choras. 13 metų Adelė Chorui vadovavo. Nors ji nėra muzikė, bet turi daug gabumų. Ji atliko labai daug ir gerai. Per 7 metus buvo Klubo knygvedė, čia jau jos profesija. Dabar sulaukė 70-tą gimtadienį ir nutarė pailsėti. Vieni žmonės greit pasensta ir susmunka. Adelė atrodo jaunatviška, linksma, pilna energijos. Gaila, kad ji mus apleidžia. Tallahassee yra mažas miestelis, nors ir yra Floridos sostinė. Lietuvių ten tik keletas šeimų. Jai bus ilgu ir nuobodu, nebūs kur savo energijos panaudoti. Kalbas ir linkėjimus pasakė Klubui pirm. V. Bunkus, Bronė Vaitkienė, Julius Greblikas (vienatinis likęs iš pirmųjų choristų, jaunuolis 86 metų). Jis labai mėgsta dainą. Visi apgailestavo, kad ji mus apleidžia. Palinkėjo jai laimės naujame gyvenime. Meninė programą atliko solo Larry Strack, Dainos Mylėtojų choras. Visos trys organizacijos įteikė jai dovanėlę, All. ir Vera Zuriai puokštę raudonų rožių, Kuzmickai ir Vaitkai didelį tortą kad užteko visai publikai.

Paskutinį žodį tarė tos dienos jubiliantė Adelė Pakalniškienė. Ji padėjo už gražias kalbas, gerus linkėjimus ir dovanas. Kai išsiilgs, mūsų, prižadėjo atvažiuoti. Iš Tallahassee trunka tik 5 valandos laiko.

Susižeidė namuose Della Mikalajūnienė, buvo ligoninėj. Dabar jau vėl namuose.

Senei nematė Mary Gram. Ją buvo ištikęs paralizius. Dukters priežiūrėj eina geryn ir jau ateina į Klubą. Bronius Jankauskas, kol galėjo, atėdavo į Klubą kas šeštadienį, skaitė „Vilni“, „Laisvę“, rėmė mūsų spaudą. Buvo nuolatinis mūsų Klubo rėmėjas. Dabar taip sunegalavo kad yra paduotas į senelių namus SWANHOLM Nursing Home, 6200 Central Ave. Aplankykite ligonius. Linkiu visiems ligoniams greit pasveikt.

J. Andriulienė

MIESTAS SUVALKIJOS LYGUMOSE

Retas Lietuvos miestas per karą taip smarkiai nukentėjo, kaip Šakiai. Tik keli sveiki namai jo pakraščiuose tebuvo likę. Apskrities įstaigos kurį laiką glaudėsi Griškabūdyje, gimnazija—Barzduose ir Lukšiuose . . .

Darbštūs suvalkiečiai greitai atstatė sugriautus Šakius. Prie Siesarties upės iškilo neatpažįstamai pasikeitusių zanavykų krašto sostinė. Plačios ir tiesios gatvės, apdintos medžiais. Tyvuliuoja dirbtinis ežeras. Jo pakrantės ir parkas—mėgstamos šakiečių poilsio vietos.

Šakiai turtingo, prie Nemuno ir Sešupės prisiglaudusio, rajono centras. Šio rajono ribos tęsiasi nuo Lekėčių rytuose iki Sudargo vakaruose, nuo Gelgaudiškio ir Lekėčių rytuose iki Sudargo vakaruose, nuo Gelgaudiškio ir Plokščių šiaurėje iki Barzdų ir Kudirkos Naumiesčio pietuose. Visoje Lietuvoje ir toli už jos ribų žinomi Lukščių apylinkėje esančio Lenino kolūkio, kitų rajono ūkių pasiekimai.

Nors Šakiai, skirtingai nuo netolimo Kapsuko, netapo pramonės centru, miestas auga gana sparčiai. Pati gražiausia—Pergalės gatvė, pasipuošusi daugiaaukščiais mūrais, nauji pastatai plačiais langais šviečia Tarybų, Taikos, Striūpų ir kitose gatvėse. Pastatytas spalvingų, Alytaus eksperimentiniame namų statybos kombine pagamintų, namų kvartalas, auga naujas daugiaaukščių namų mikrorajonas. Šiomet įkurtuves originalių architektūrinių formų pastate atšventė Šakių miesto ir apylinkės liaudies deputatų tarybų vykdomieji komitetai. Mieste veikia vidurinė mokykla, ligoninė, rajoninė ir vaikų bibliotekos, kultūros namai, kraštotyros muziejus, kino teatras.

Miestas ugdomas pagal generalinį planą, kuris numato daug patogumų jo gyventojams ir svečiams. Tiesiamos šiluminės trasos į naujajį mikrorajoną, didinamas vandentiekio pajėgumas. Plane numatytose vietose rengiami skvervai, gėlynai.

Z. Mikalauskas

Sharing a Letter from Violet Trask

Violet Trask, of San Leandro, California, has been a subscription and fund drive worker for the „Vilnis“ for many years, and her name is a familiar one to all „Vilnis“ readers.

Because of painful and debilitating arthritis, Violet has had to undergo knee and hip operations. Inasmuch, as many of our older people share this same problem we felt her letter would, also, be of interest to them. In a letter, dated November, 1982, she writes:

„I am getting quite well. Had another operation. This time, in my left knee, Sept. 13th.

„From Sept., 1981, to October, 1982, I had to use a walker. After October, I used a cane. Now, I use my own two feet, but only to get about. Feel like I am on stilts, but improving all the time. Have been driving since October, since my right hip, operated on Jan., 1982, is quite well. A knee operation takes longer to get over than a hip.

„Alex—(her husband)—will have a left eye cataract operation Nov. 30th. Will have an implant. He will have a Lithuanian doctor, a Dr. Alekna. He came here with his parents when he was 10 years old. Married and has a family. Lived in Chicago for some time.

„Anna Davis is in a nursing home. She was about 92 years old, with bad cataracts and heart trouble. She had been cared for by a neighbor, as she lived alone, and lived too far from her Lithuanian friends to look after her.

„We get together for an LLD meeting about every three months. Since there are only ten of us, and getting too old to work at any dinner affairs, we cannot have any more. Just meetings. To cook, bring everything 15 miles to a hall, besides all kinds of other things, was just too much.

„Happy holidays and best wishes, and hope you and your hubby are all recuperated.”

We hope that 1983 will be a luckier and a happier one for both Violet and Alex, and we wish them the best now.

Hospital Equipment

A friend of ours had been taking care of an invalid mother at home—alone—for seven years. It finally reached the stage where she could not get out of bed, and her son had to get a hospital bed.

He placed an order for an ELECTRIC hospital bed, and, fortunately, the order was received by a friend of the family, who worked at hospital supplies. She called him, and advised him that Medicare pays NOTHING for an electric hospital bed, and he would have to pay \$145 monthly to rent one. She advised him to get a semi-electric bed, which would cost him only about \$20 a month as Medicare would share the expense.

This bit of information just might save someone else from making the same error our friend ALMOST made. Nellie

— Savimeilė teisia kitus, sąžinė—tik save.

— Aštrus protas kartais save papjauna.

— Tiesą galima sutrypti, bet negalima supurvinti.

Atviras laiškas "Vilnies" redakcijai

Gerb. draugai:

Mes, mūsų mieste saujelė pažangių lietuvių pensininkų, turime susidarę nuomonę, kad vykstančių į Lietuvą paviešėti dauguma dypukų vyksta dėl to, kad pasimačius tenai su giminėmis, kad išsilgę savo gimtosios žemės ir, kai kurie žingeidumo traukiami pamatyti savo akimis kokia gi ta tarybinė santvarka Lietuvoje, ir, ar išties Lietuva okupuota, kaip kad jie čia girdi.

Tarytum jie nieko dėti žmonės ir lai vyksta. Bet vis tiek mums keista, kad Lietuva juos išleidžia, nes grįžę tik vienas kitas išsitaria apie Tarybų Lietuvą geru žodžiu, o kiti, jeigu netyli, biauvoja kaip išmanydami. Juk tai jie yra antitarybinei propagandai dirbtinė traša!

Lietuvai reikalinga svetima valiuta, doleriai, dėl to juos išleidžia,—naujieniečiai seni pensininkai mums atkerta.

Išties, dolerių jie į Lietuvą nuveža, o kuris blogas ar geras dypukas, Tarybų Lietuvos konsulas prie TSRS ambasados Vašingtone nežino, vizas duoda visiems.

Bet štai. Anądien mūsų miesto pensininkų klube atsitiktinai susitikau nuo seniai pažįstamą amerikietį, irgi jau pensininką. Atsimenu, kai jis buvo jaunesnis, streikų metu jis būdavo pirmose piketininkų eilėse, dažnai streikeriams dailindavo darbininkiškus lapelius. O asmeniniai su juo susipažinau prieš keliolika metų, per Gegužės Pirmosios minėjimą salėje, kur jis per tą minėjimą pasakė ugningą kalbą.

Susitikęs jį pensininkų klube, kaip ir anksčiau būdavo, taip ir dabar, kiek aš išmanau, irgi papasakojau jam apie Amerikos pažangių lietuvių judėjimą, apie laikraščius "Vilni", "Laisvę" ... Na, ir

"VILTIES MEDIS"

Tbilisio (Gruzija) universiteto TSRS tautų literatūrų ir meninio vertimo katedra išleido almanachą "Vilties medis", dedikuotą "Vilniaus universiteto garbingajam jubiliejui ir Vilniaus bei Tbilisio universitetų kūrybinei draugystei". "Vilties medyje"—J. Biliūno ir P. Cvirkos, A. Vienuolio ir S. Neries, E. Mieželaičio ir Just. Marcinkevičiaus kūriniai. Į gruzinų kalbą juos išvertė Tbilisio universiteto TSRS tautų literatūrų ir meninio vertimo katedros absolventės Nana Devidzė ir Daredžanė Buačidzė. Jos Vilniaus universitete studijavo lietuvių kalbą ir literatūrą.

Gruziniškai suskambėjusius E. Mieželaičio "Gėlių hieroglifus" ir "Negyvą miestą" skaitytojui paliko taip pat Vilniuje studijavęs lietuvių kalbą ir literatūrą Piruzas Mačiurišvilis ...

Šioje gruzinų ir lietuvių kalbomis išleistoje knygelėje spausdinamos Tbilisio universiteto auklėtinės Virginijos Timinskaitės verstos į lietuvių kalbą gruzinų literatūros klasikų N. Lordkipanidzės ir R. Inanšvilio novelės.

Cekoslovakijoje, Brno mieste, buvo surengta tarptautinė taikosios grafikos bienalė. Joje buvo eksponuoti plakatai ir prekiniai ženklai—apie 3 tūkstančiai darbų. Bienalėje dalyvavo 600 dailininkų iš Jungtinių Valstijų, Tarybų Sąjungos, Suomijos, Japonijos, Prancūzijos, Kubos, Lenkijos ir kt. šalių.

Bienalėje buvo eksponuoti šešių Tarybų Lietuvos plakatistų darbai.

apie dypukus, kad ne tik nebebijo susirašinėti su giminėmis Lietuvoje, o ir turistinėmis grupėmis keliauja į Lietuvą.

— Ar daug jų vyksta į Lietuvą pasisvečiuoti?—jis manęs paklausė.

— Kasmet kelios jų turistinės grupės vyksta.

— Tai labai gerai,—jis pralinksmėjo.

— Koks gerumas,—aš iš jo pasijuokiau,—vienatinis gerumas, kad nuveža dolerių.

— Kalbi nesąmones,—jis lyg sūbarė mane,—kiek jie ten nuveža dolerių, yra tik lašas į jūrą Tarybų Sąjungai.

— Bet, žiūrėk, kiek jie pridaro grįžę žalos biauvojimais,—ėmiau ginčytis.

— Tas nesvarbu,—jis rimtai ėmė kalbėti.—Svarbu yra, kad jie nebebijo vyksti, kad nuvykus juos į Sibirą veš, kaip kad anksčiau bijodavo. Vadinas, į jų galvas pripuopuotos antitarybinės bei antikomunistinės pamazgos pradeda nebeveikti.

Iš tikrųjų, kai pagalvojau, dypukų požiūris į Tarybų Lietuvą bei Tarybų Sąjungą visiškai kitoks negu buvo, kai juos čia į Ameriką sugabeno. Netgi jūsų "Vilnies" langų nebedaužo, nei sienų nebeteplioja.

— O reaciniai nacionalistai vis dar tebesiunta?—po pauzės jis vėl paklausė.

— Nebe taip, kaip anksčiau.

— Nusikaputins ir jie,—mano pažįstamas patapojo man per petį,—kas spjauna prieš vėją, tas apsispjauna save.—jis nusiukoė ir buvo linksmas.

Man taip pat pasidarė linksmiau, kad supratau, kodėl Lietuva išleidžia ir dipukinio šlamšto.

Buvo smagu pasišnekėti su šiuo žmogumi. **Skaitytojas**

LINKĖJIMAI KULTŪRIETĖMS

Naujųjų metų proga gavomje laiškutį iš Tarybų Lietuvos nuo mūsų naujos garbės narės, kuri viešėjo praeitų metų pabaigoje Čikagoje ir tapo Amerikos Lietuvių Moterų Kultūros draugijos nare. Tai miela Filomena Petrusevičienė. Ji prašo pasveikinti visas draugijos nares ir palinkėti tvirtos sveikatos ir pasitikti, kad mes taip nuoširdžiai dirbsime, kaip dirbome, kad išlaikius pasaulyje pastovią taiką ir pastojus kelią branduolinio karo rengėjams.

Smagu buvo sužinoti, kad miela Filomena sėkmingai grįžo į namus ir patenkinta savo viešnagė. O kad mes čikagiečiai ją pamėgome ir jos žavias dainas vis tarsi tebegirdime, tai neperdėsiu pasakius.

Nuoširdus dėkui mielai Filomenai už linkėjimus ir nepamiršimą kultūrietė. **Kultūrietė**

DARATĖLĖ MURELIENĖ NUSISKUNDĖ

Sausio 13 d. drg. Daratėlė Murelienė paskambino telefonu ir sakė, kad ką tik grįžusi iš ligoninės, nes jos vyras Walteris Murelis kritęs ir taip skaudžiai galvą sutrenkęs, kad teko vežti į ligoninę.

Šis jo kritimas jau nepirmas, nes gauna galvos svaigulį ir net nepajunta, kaip parkrenta.

Gaila dar jauno žmogaus, kad taip liga vargina. Taipgi gaila Daratėlės, kad jai tenka rūpintis vyro likimu, kuomet ir jos sveikata nepertvirčiausia. **Vilnietė**

"Vilnies" \$20,000 fondas

Nuo 1982 gruodžio 31 iki 1983 sausio 13 įplaukė šios aukos:

\$100.00
GERAS DRAUGAS—III.
CICERO MOTERŲ KLUBAS — Chicago—per Estelle Bogden.
\$32.00
HELEN PAJŪNAS—Chicago
\$25.00
V. BALTUŠIS — Roslindale, Mass.
J. BROGA — Grand Bend, Ont., Can.
\$20.00
MARY GADDIS—Benton, Ill.
\$15.00
MILDRED STENSLER — Livingston, N. J.
JESSIE L. VESELEY — Lombard, Ill.
NATASHA—Cleveland, Ohio
\$10.00
DOROTHY MURELIS — Warminster, Pa.
VERA KELLEY—Rockford, Ill.

ANTANINA MARCENKUS — Los Angeles, Cal.

JOSEPH BALCAITIS—Chicago
ELDA MORAWA — Dearborn Heights, Mich.—Atminimui motinos, Edna Rogers, kuri mirė 1982 gruodžio 2

MARTHA MARQUARDT — Chicago

ANNA YUNDUL — Pembroke Pines, Fla.

ANNA MEKART — Ormond Beach, Fla.

R. FEIFER—Kenneth City, Fla.

\$5.00

JOHN PATECKAS—Chicago
ELIZABETH GALGAUSKAS—Denver, Colo.

SOPHIA PINTO — E. Chicago, Ind.

\$3.00

CHARLES YURGON—Chicago
Įplaukė.....\$ 455.00

Nuo anksčiau.....5,216.50

Viso.....\$5,671.50

TRYLIKOS METU BE ANTANO MATUZO

Rodos, dar taip neseniai drg. Antanas Matuzas buvo su mumis, o štai vasario 3 d. bus 13 metų, kai negailestinga mirtis sustabdė jo jautriosios širdies plakimą, atskirdama nuo mylimos žmonos Lucille ir idėjos draugų visiems laikams. Tačiau, nors jo nėra mūsų tarpe 13 metų, bet jo gražus gyvenimas ir atlikti visuomenei naudingi darbai tebėra neužmiršti. Rodos, jis dar visai neseniai buvo su mumis ir taip nuoširdžiai padėjo savo žmonai dirbti "Vilnies" vajuose ir organizacijose. Pats Antanas buvo labai kuklus ir nesiveržė į vadovybę, o dirbo tyliai ir sąžiningai darbo žmonių labui.

Abu Matuzai ilgą laiką gyveno Čikagoje ir pavyzdinai dirbo visuose organizacijų vajuose. Taipgi LKM chore bei buvusiam Kultūričių chore. Apsigyvenę Floridoje, taipgi dirbo organizacijose, bet nelemta širdies liga per 6 metus vargino Antaną ir pergyventos širdies operacijos neišgelbėjo nuo mirties.

ALBERT E. LAURENCE-LAUŠINSKIS

1982 metų gruodžio 20 d., San Jose, Cal., mirė Albert E. Laurence-Laušinskis, sulaukęs 68 metų amžiaus. Velionis buvo jaunosios kartos Amerikos lietuvis, čia gimęs ir augęs, plačiai žinomų buvusių ciceriečių Staškų žentas. Jį užkavė nepagydoma vėžio liga.

Iš profesijos velionis buvo gumos chemijos inžinierius, baigęs Illinois Technologijos Institutą, giliau mokslą gilinęs Cincinnati ir Princeton universitetuose. Inžinieriaus karjerą pradėjo 1935 Goodyear padangų kompanijoje, vėliau dirbo Totes korporacijai, Phillips Petroleum kompanijai, Thiokol korporacijai. 1960 metais perėjo dirbti Vanderbilt kompanijai ir dirbo iki išėję į pensiją 1979 metais.

A. Laurence tarp savo profesijos žmonių buvo gana populiarus. Priklaušė įvairioms technikos organizacijoms. 1971 metais buvo išrinktas Amerikos Chemikų organizacijos gumos chemijos skyriaus pirmininku. Atliekamu laiku mėgiamiausias jo užsiėmimas buvo golfas.

Dideliame nuliūdime paliko žmoną Frances (Staškiūtę), sūnų Albert Jr. (Bert), anūką Todd, studijuojantį Princeton universitete, anukę Pamela, baigiančią vidurinę

Antanas mirė 1970 m. vasario 3 d. Fort Lauderdale, Fla. Jo kūnas buvo pervežtas į Čikagą ir palaidotas Lietuvių Tautinėse kapinėse.

Po vyro mirties drg. Lucille Matuzienė grįžo gyventi vėl į Čikagą. Ji tikėjosi čia būti naudingesnė ir vėl dirbti, kaip dirbo pirmiau organizacijose. Bet jos sveikata sušlubavo. Matomai slaugydama ligonį tiek pavargo, kad ir pati prarado sveikatą. Vėliau neteko kojos ir niekur iš namų negali išeiti. Tiesa, ji rūpinasi organizacijų veikla ir jas remia pinigais. Dažnai didesnes sumas įteikia laikraščiai "Vilnis". Užprenumeruoja laikraštį į Lietuvą savo giminėms.

Daug galėtume parašyti apie Antano ir Lucillės veiklą. Pasitenkinčiau pasakius, kad Antanas atliko savo gyvenime tikro sąmoningo žmogaus pareigą, ir jo darbai nebus užmiršti tų, su kuriais jis veikė. O Lucillė trokšta dirbti su mumis ir remia mūsų darbus finansiskai.

Vyšnūtė

mokyklą, uošvę Antaniną Staškų, švogerką Eleanorą Claras ir jos šeimą bei kitus gimines ir daug pažįstamų.

Velionis Albertas Laurence buvo pažangių nuotaikų žmogus, ramaus būdo, draugiškas. Išėjęs į pensiją galvojo pagyventi, bet greitai jį suėmė liga. Negelbėjo nė operacija. Gaila žmogaus.

Giliausia užuojauta jo artimiesiems.

J.
Vilnis, 1983 vasario 3

Tarp mūsų

— Plačiai žinoma Jessie Veseley išdirbusi be pertraukos 22 metus Sears, Roebuck kompanijai, sausio 7 d. išėjo į pensiją. Jos vyras Frank taip pat jau pensininkas. Linkėtina jiems, kad abu ramiai leistų pensininkų gyvenimą ir neuobodžiautų.

— Niujorke "Aido" choro mokytoja Mildred Stensler dažnai į "Vilni" paskambina telefonu. Švenčių proga pasidžiaugė, kad jai patinka laikraštis "Vilnis" dėl joje trumpų straipsnių ir turinio. Tenka pasakyti, kad ir S. J. Jokubka gauna nemažą tokių komplimentų.

— Josefina ir Charles Sisevičiai kalėdas leido Wesley Gates šeimoje, Arlington Heights, Ill. Nežiūrint kad Wesley Gates buvo su žmona išsiskyres, bet jo buvusi žmona to nepaisė ir atvyko į Bridgeportą juos pasiimti ir nuvežti į Arlington Heights.

— Buvo staigmena sužinojus, kad Robert Bornerio brolis mirė. Giliausia mūsų užuojauta Robertui, Bob ir Helen Bordner. Bob motina gyvena pas Helen ir Bob Bordner. Ji serga cukriniu liga, bet marčios ir sūnaus gerai slaugoma ir prižiūriama, kad laikų gautų insulino adatą.

— Tuoj po metų švenčių mirė Vytauto Yotkos uošvis. Vytautas ir jo žmona Dovie buvo išvykę į Mississippi į laidotuves. Vytauto motina Millie Kancere pasiliko namie namus saugoti. Jiems sugrįžus, Millie sausio 13 d. išvyko į Ft. Lauderdale, Fla. savaitėi laiko.

— Libertyville, Ill., plačiai žinoma Aldona Olson. Gruodžio 7 d. jai buvo operuota tulžis. Jos sūnus Tom su žmona buvo atskubėję iš So. Carolina pabūvoti su motina.

— Gavau laišką Eleanoros Claras iš Palo Alto, Kalifornija. Laiške ji rašė, kad jos sesers Frances Laurence vyras sunkiai serga vėžiu ir vargiai ar besulauks švenčių. Netgi iškvietė vaikus suvažiuoti pasimatyti su tėvu paskutinį kartą. Gruodžio 20 d. jis mirė. Eleanora Claras ir Frances Laurence yra buvusių ciceriečių Staškų dukterys.

— Kaip praneša Frances Jordan, gyvenanti Sun City, Ariz., buvusi cicerietė. Betty Cherman turi bėdų su savo sveikata. Ryšium su lengvo paralyžiaus ištikimu turėjo pagulėti ligoninėje 12 dienų. Vaikščiudama turi pasiramšiuoti lazda. Kol su tvirtėjo, tris savaites su ja gyveno jos sesuo. Nors kiek sustiprėjo, bet vargiai ar begalės kur nors aktyviau reikštis.

— Lucille Matuz džiaugiasi, kad turi draugę Ruth Kruder, kuri jai padeda rašyti laiškučius, kai ji pati nebeprimato ir arthritis kamuoja ranką. Lucille gyvena viena mažame apartamente. Džiaugiasi, kai jai kai kas paskambina. Jos telefonas 951-6148.

— Julius Urbikas neseniai išėjo į pensiją. Jis ir jo žmona Marytė kiekvieną dieną nuo 31st iki 35th gatvės eina pėsti nusipirkti laikraščio "Sun-Times". Tai yra jų savo rūšies mankšta, kad sukeltų apetitą pusryčiams.

— Dažnai tenka girdėti, kad sergantiems cataract ir glaucoma po operacijos akys pasitaiso. Tačiau daugelis vistiek nebegali skaityti. Nemaža tokių yra ir "Vilnies" skaitytojų. Pavyzdžiui, gavome pranešimą Clarence Alexander, gyvenančios Lake Villa, Ill., kad sulaukymėm "Vilni" jos tėvui, nes nebegali skaityti.

— Dauguma "Vilnies" skaitytojų atsimeina grandrapidietę Petronėlę Vilnis, 1983 vasario 3

Gaspar. Kai ją paguldė į slaugymo namus, su ja susirašinėdavau per jos dukrą Volgą Morren. Petronėlė Gaspar numirė, susirašinėjimas su jos dukra nenutrūko. Paskutiniame laiške Volga rašo, jog mirus motinai apsiprato be jos, bet šventės be motinos vis tiek buvo nelinksamos.

— Siemet gavau specialų kalendorių su gražiu panoramos paveikslu ir kalifornietės Sonia Karosienės adresu. Jį pasikabinau ant sienos prie savo rašomojo stalo. Kai tik žvilgtelėjau į kalendorių, vis prisimenu šią šaunią moterį ir pagalvoju, kad ji būtų sveika ir rami, kai dabar gyvena viena mirus jos vyrui.

— Per metus gaunu kelis laiškus Margaret Gluoksnis. Savo laiku ji gyveno Scranton, Pa., turėjo namą ir buvo geri pažįstami su Klevinsku. Bet dėl senatvės ir ligos turėjo atsiskirti namo. Laiške rašo, kad sunkiai begali pavaikščioti, tačiau jaučiasi laiminga, kad turi gerus vaikus. Tūlą laiką gyvena pas sūnų Connecticut valstijoje, paskui pas dukrą Virginijos valstijoje. Nellie

Laiškai ir parama

Ormand Beach, Fla.

Siunčiu 20 dolerių už laikraštį, kas liks lai būna fondui. Atsiprašau, kad tik tiek galiu jums pagelbėti, nes mane gelbsti mano sūnus, o jau esu 89 metų, bet dar galiu skaityti ir labai mėgstu. Mano troškimas, kad "Vilnis" gyvuotų, kol aš būsiu gyva. Linkiu visiems laimingų 1983 metų. Anna Mekart

Grand Bend, Ont., Canada

Su šiuo laišku pasiunčiu jums Money Orderį \$40.00 vertės. Tai bus \$15 mano prenumeratos atnaujinimui ir \$25 "Vilnies" vajeaus fondui. J. Broga

Dearborn Hts, Mi.

Enclosed is a check for \$10.00 in memory of my mother Edna Rogers, who deceased Dec. 2, 1983. She thoroughly enjoyed your newspaper. She left a son, William Rogers, of Holt, Mich. & daughter, Elda Morawa of Dearborn Hts, Mi., 8 grandchildren, 4 grand-grand children. Please send remainder of her subscription to 8417 W. Whitefield, Dearborn Hts, Mi. 48127. Elda Morawa

East Chicago, Ind.

Gerb. administracija, sveikinu jus visus su Naujais metais, linkėdama geriausių metų. Atnaujinu dvi laikraščio prenumeratas į Lietuvą: vieną dėl giminaičio Valentino Baukaus, kitą dėl sesutės Salomėjos Šalnuvienės. Prisiunčiu Money Order \$35.00. Kas liks auka laikraščio fondui. Sophie Pinto

Livingston, N. J.

Dear Nellie, before the year ends, and the "V" drive ends, please renew our subscription and put the balance of this \$25 check toward the needed fund. With very best wishes for a happy and healthy 1983 to you, Jonas Jokubka and others who pitch in to help keep the paper coming out to your thankful readers. Mildred Stensler

Richmond Hill, N. Y.

Dear Nellie, I haven't been feeling very well, because I have been having a lot of trouble with this house. Roof was leaking—was dripping right into my living room. It was patched twice last year, but

have to have a new roof I think. There was plumbing trouble, and to top it all, the boiler went out of order. I had no heat for 6 days. Now, everything is more or less back to normal, except my radiators don't work right after the new boiler was put in. Brick house, but getting old, almost 100 years now. We have been living here for over 34 years, nice neighborhood, and near "Laisvė", a walking distance. I have to stay here, at least another year or two yet, maybe as long as I live.

I haven't touched any of Anthony's things yet. His typewriter is still on the living room table, his clothes still in a closet—all his other things the way he left them. I haven't been able to touch anything yet. Only thing I did, was look over and classified his books and papers. He was a very organized person, and it wasn't hard.

I hope I am well enough to make the trip to Lithuania this coming summer to take his ashes there—that was his wish. Ilse Bimba

Hot Springs, Ark.

Dearest Nellie and Louis, just want you to know how gratifying it is to have friends such as yourselves to greet, and to wish only the best for your good health and happiness.

All the tid-bits gathered about people we worked with, and knew, are relished in "Tarp Mūsų". "Vilnis" and all its readers are so fortunate to have someone like yourself, Jokubka, Julia and others to carry the torch-lite so long ago, started in our parents' generation.

I guess I can safely say Ben and I are still in pretty good shape considering our ages—although there is more stooping of shoulders, and a slower gait of moving

around. Ben had a cataract removed from his left eye on November 9th, at the Baptist Medical Center, located in Little Rock. He was in for only two and half days—had an intraocular lens implant. Up to now, he doesn't see anything out of it. We were there for a check-up this week, and were told to come back Jan. 17th. We don't expect miracles, but will be patient.

In this changing world, especially when you get older, things happen that make us sad. The few progressives we have had are slowly fading away. Now, Natalie and Stanley Gavcus (formerly Chernauskienė, of Berwyn) sold their house here, and moved to San Diego, Cal., and will live with Walter Doren until they decide on what they want to do. They left here on Dec. 11th. They were close friends, and lived on the same street with us. Ben and they played pinochle every Saturday night. He will have to seek new partners.

I suppose you have heard, or seen on TV, the terrible devastation wreaked by the 30 tornadoes, and the floods on so many counties in Arkansas. At first there was skepticism as to what aid could be rendered all those poor victims. Only now, they are beginning to take account of the situations. They have plenty of money for MX's, and other war materials, wage increases, etc. but grudging handouts to those that have been victimized. Nellie, your mind and mine run on parallel politically. Can't help it—was raised that way, and married two men who think and feel as I do, John and Ben.

Mildred Kubilius

RICHMOND HILL, N. Y.

DECEASED

Anthony Bimba

We mourn the loss of a great comrade, dedicated editor, leader, writer. He was a fighter for Peace—Socialism—and working class—throughout his life.

He will be missed by all of us. Our deepest sympathies to his wife, Ilse Bimba, other relatives and friends.

Anthony Litvinas

John Pateckas

Al Pateckas

Tony and Valeria Urbikas

Julius and Mary Urbikas

Ann Peters

John Feiza

Wanda and Peter Gaidam

Ann Krisiken

LIŪDNAS IR SKAUDUS TRYLIKOTOS METŲ
MYLIMO VYRO MIRTIES PRISIMINIMAS

Antanas Matuzas

[Mirė 1970 metų vasario 3 dieną Fort Lauderdale, Florida]

Neapsakomai liūdnai ir skaudžiai praslinko trylikos metų nuo to sielvarto kupino įvykio, kuomet žiaurioji mirtis sustabdė mano mylimo vyro Antano Matuzo jautriosios širdies plakimą, užgesindama jo šviesos gyvybės liepsnelę.

Niekas nesupras kaip man ilgu be Jo ir kiek man teko per tuos trylikos metų skaudžių valandų pergyventi, vis Jo nesulaukdama, vis Jo nesulaukdama.

Jis neprabus tikrai žinau, vargai jo daugiau nebekamuos. Jis ilsisi amžinai, man ilgu be Jo. Jis sugrįžti negali, nors taip trokšta manoji širdis.

Liūdinti

žmona LUCILLE

ir brolis MARTYNAS T. Lietuvoje

Kaip eina "Vilnies" vėjus

SUVESTINĖ NUO 1982 GRUODŽIO 31 IKI 1983 SAUSIO 13

Si suvestinė yra priešpaskutinė. Vėjus baigėsi vasario 1 d., bet galutinas atsiskaitymas su vadininkais bus vasario 5 d.

Tenka pasakyti, kad ir šiame vajuje vadininkai dirbo gana stropiai, o gal ir stropiau negu praeitų metų vajuje. Todėl jų darbo rezultatais galima pasidžiaugti.

Kaip matote suvestinėje, J. Andriulienė įkopė į pirmą vietą. Nuo gruodžio 31 iki sausio 13 d. ji gavo 3 naujus skaitytojus į Lietuvą ir 4 naujus skaitytojus Floridoje. J. Marazienė per tą laikotarpį gavo 1 naują skaitytoją. Praeitą kartą nebuvo pažymėta, kad ir St. Masytė gavo 2 naujus skaitytojus į Lietuvą.

Sioms vadininkams didelis bravo!
Vadininkai išsirikiavo taip:

JULIA ANDRULIS—St. Petersburg, Fl.	3400
JULIA MARAZAS—Chicago, Ill.	2680
ST. MASYTĖ—Detroit, Mich.	2460
F. VAITKUS—Chicago	1460
VIOLET TRASK—San Francisco-Oakland, Cal.	540
JULIA URMON—Chicago	400
ALVINA STRICH—Kenosha, Wis.	360
ADELE SUSNIS—Chesterland, Ohio	340
ELIZABETH REPSHIS—Dorchester, Mass.	200
MAGDALEN NOVITSKI—N. Miami Beach, Fla.	160
B. F. KUBILIUS—Hot Springs, Ark.	120
MARY STRAUSS—Bridgeport, Ct.	120
OFFICE	1280

NESMAGI ŽINIA

Per daugelį metų Čikagoje veikė eilė pažangių moterų klubų-draugijų. Bet ilgiausiai išsilaikė Amerikos Lietuvių Moterų Kultūros draugija, po jos Ciceros Lietuvių Moterų klubas ir Roselando Lietuvių Moterų klubas. Skaudu pažymėti, kad praeitą lapkričio mėnesį buvo paskutinis susirinkimas Roselando Lietuvių Moterų klubo. Svarbu, kad šis klubas savo turtą nepasidalino, bet pinigus įteikė laikraščiu "Vilnis", o turimus vertingus indus padovanojo Amerikos Lietuvių Moterų Kultūros draugijai. Ir Ciceros Lietuvių Moterų klubas likvidavosi, bet spaudoje nesimatė, kur ir kas liko savininkais per daugelį metų narių sukeltų pinigų.

Paprastai jei organizacija likviduojasi, tai norima jos turtą paskirti.

Vienai ar kitaip, gaila, kad tie du klubai, kurie tiek daug atliko gražių visuomeniškų darbų, dabar išsibraukė iš organizacijų. Čikagoje teliko vienintelė pažangių Lietuvių moterų draugija—Amerikos Lietuvių Moterų Kultūros draugija. Linkiu, kad ši draugija dar daug metų gyvuotų ir jei likimas lemtų pasekti pirmąsias, tai viską ką turi, paliktų pažangioms organizacijoms, nežiūrint, kad jos ir nelietuviškos, svarbu, kad darbininkų išlaikomos ir kovoja už darbo žmonių reikalus, bei išlaikymui pasaulyje pastovios taikos.

Dar kartą sakau, ilgo, garbingo amžiaus linkiu Amerikos Lietuvių Moterų Kultūros draugijai ir jos narėms.
Kultūrietė

MIRĖ LIETUVIAI

Sausio 2 d. mirė Vladas Palubekas, sulaukęs 67 metų, gimęs Lietuvoje. Amerikoje išgyveno 30 metų.

Sausio 2 d. mirė Antanina Janulaitienė-Vaitekūnaitė, gimusi Vabalninke, Biržų apskr. Amerikoje išgyveno 21 metus.

Sausio 2 d. mirė Elizabeth Lazauskas-Simanavičiūtė, sulaukusi 96 metų, gimusi Lietuvoje, Šventzerio parapijoje, Mikyčių kaime. Amerikoje išgyveno 78 metus.

Sausio 9 d. mirė Sophia Adomaitienė-Raudytė, sulaukusi 72 metų, gimusi Čikagoje.

Sausio 12 d. mirė Helen A. Pahnke, gimusi Čikagoje.

Malonu buvo pasikalbėti su floridiečiais

Sausio 9 d. paskambinau drg. Helen Šarkiūnienei. Pirmiausiai prašeko jaunoji Elenutė Janulytė. Pasiteiravau, kaip sekasi Dainos Mylėtojų chorui. Ji sako, kad choras puikiai dainuoja ir viskas būtų gerai, tik kol kas per mažą svečių atvyksta iš šiaurės. Matomai ši žiema kol kas nešalta, tai ir atostogautojai neskuba į šiltą klimatą vykti.

Besikalbant su drg. H. Šarkiūniene, prisistatė ir jos sūnus Ričardas. Jie pakvietė mane pas juos atvykti ir praleisti žiemą. Girdi, pas juos šį rudenį ir jau žiemą labai gražus oras.

Elenutė prisiminė, kad nemažai floridiečių nesveikuoja, bet kai oras gražus, tai maloniai leidžia laiką.

Smagu buvo pasikalbėti su mielais draugais. Esu dėkinga už kvietimą, bet vargiai teks šią žiemą apsilankyti. Jie prašė pasveikinti savo pažįstamus Čikagoje ir aplamai "Vilnies" skaitytojus.

J. Urmonienė

"VILNIES" SKAITYTOJU VAJUS UŽBAIGTAS

Jau pirmiau buvo priminta spaudoje, kad su vasario pirma diena laikraščio "Vilnis" naujų skaitytojų gavimui ir senų panaujimui vėjus užsibaigė. Taip pat noriu pakartoti, kad visi tie, kurie išsiųs gautas prenumeratas iki vasario 5 dienos, bus punktai priskaityti prie vėjaus.

Sia proga noriu pasidžiaugti, kad dirbant galima gauti naujų skaitytojų. Žinoma tam reikia talkos. Viso labo su talka gavau 9 naujus skaitytojus. Šiuo laiku tai nemažas skaičius. Jai taip padirbėtų kiti vadininkai bei laikraščio skaitytojai, tai skaitytojų skaičius nemažėtų, o didėtų.

Sia proga noriu padėkoti drg. Antanui Litvinui, Onai Masienei ir A. Dočkienei už gražią talką vėjaus darbe.

Reikia tikėtis, "Vilnies" direkcija surengs banketą vadininkų pagerbimui, bet apie tai teks skaityti sekančioje laikraščio laidoje.

Prinenu, gautas prenumeratas pasiųskite ne vėliau vasario 5 d., tai punktai bus priskaityti prie vėjaus.
Sena vadininkė

Sunkiai susirgo M. Marazas

Iš sausio septintos dienos į aštuntą naktį greitąja pagalba Mikas Marazas skubiai buvo išvežtas į Mercy ligoninę. Kaip Julia Marazienė sako, po kelių dienų negalavimo jam iš burnos pasipylė kraujas. Ligoninėje gydytojai konstatavo, kad trūko jam skilvyje opa ir plaučiai paplūde vandeniui. Ligonis buvo paguldytas į stropios priežiūros kambarį. Rašant šią žinią, dėka skubiai gydytojų pagalbai, kraujo plūdimas sulaikytas, iš plaučių vanduo išsunktas. Yra vilties, kad grįš į namus.

Mikas Marazas jau septyniolika metų kaip nuo paralyžiaus priepuolio tebėra paraližuota dešinė kūno dalis. Stropiai prižiūrimas žmonos Julios, pradžioje dar galėdavo pavaikšioti. Pastaruoju metu jau beveik nebeįeidavo iš namų. Kamavosi jis, kamavosi Julia. Tai kėlė sunkumų ir laikraščiu "Vilniai", nes Julijai Marazienei intensyviai dirbti laikraščio redakcijoje ligonio priežiūra pusėtinai trukdė.

Linkėtina, kad Mikas Marazas iš ligoninės grįš, nors ne visiškai pasveikęs, bet pakenčiamai sustiprėjęs.
J.

LIŪDNOS

Juozo Stalioraičio

MIRTIES METINĖS

Sausio 28 d. sukaks 4 metai, kaip negailestinga mirtis visai netikėtai ir nenujauštai sustabdė širdies plakimą mūsų mylimo vyro, tėvo ir senelio Juozo Stalioraičio, atskirdama jį iš mūsų visiems laikams. Toji 1979 m. sausio 28 d. yra pati skaudžiausia diena mūsų šeimoje.

Mes žinome, kad mūsų brangusis negrįš pas mus ir nepaguos mūsų, nebegirdėsime tų švelnių ir pamokinančių žodžių, kuriuos jis gyvas būdamas dažnai kalbėdavo ir nurodydavo, kaip turime gyventi ir būti naudingais net tik sau, bet ir visuomenei. Artėjant tai skaudžiai dienai, kurioje prieš 4 metus užgeso jo šviesaus gyvenimo liepsnelė, norime pasakyti ir Jo draugams, kad mes Jo liūdime ir laikomės jo nurodymų, koku keliu turime eiti ir pasitarnauti darbo liaudžiai.

Lai mūsų mieliausiam bus amžina ramybė, o mes minėsime jo didelius darbus ir gerbsime jo kilnų atminimą.

Liūdinti žmona PETRONELE

sūnus JOSEPH

anūkai SUSAN, JOSEPH-ROBERT, JAMES
JOANN ir jos vyras JOHN TRIJONIS

— In Loving Memory —

FELIX and AMELIA SKLERIS

TO KNOW THEM WAS TO LOVE THEM
BOTH FOR FAMILY AND FRIEND.
AND THE SWEETNESS OF THEIR MEMORY
TIME CAN NEITHER DIM NOR END.

Your Loving Family,

MIL and ED KRUGER

LEA and TED CELMER

OUR DEAREST MOM—GONE FEB. 1, 1968—15 YEARS NOW

OUR DEAREST DAD—GONE NOV. 20, 1973—10 YEARS NOW

AND ALSO A LOVING REMEMBRANCE TO OUR DEAR FRIENDS—
JOHN and ANNA RUBAS, GONE TOGETHER FEB., 1978, SADLY MISSED.

ST. PETERSBURG, FLORIDA